

INFORMATIVNI BILTEN ZA POVRATAK

Pilot projekt dvosmjernog informiranja

Sponsored by: OSCE

Realization: STINA New Agency, Croatia
SAFAX News Agency, B&H

Broj 5

21.12.2001.

SADRŽAJ:

BOSNA I HERCEGOVINA

1. Ko i zašto može hapsiti ? - PROCESUIRANJE RATNIH ZLOCINA PRED DOMACIM SUDOVIMA SAMO UZ ODOBRENJE HAŠKOG TRIBUNALA
2. Problemi povratka Hrvata u Republiku Srpsku - NA PODRUCJE BANJALUCKE BISKUPIJE VRATILO SE 870 HRVATSKIH PORODICA
3. Banja Luka: Otvoren prvi centar u BiH za odvikavanje ovisnosti od droga KATOLICKI HUMANIZAM I LJUDSKI PRAKTICIZAM
4. Izvještaj o stanju ljudskih prava u Bosni i Hercegovini - OTPOR PREMA POVRATKU IZBJEGLICA SUPROTNE NACIONALNOSTI
5. Srdan Dizdarevic, predsjednik Helsinškog komiteta BiH - STVORITI ATMOSFERU TOLERANCIJE I ODSTRANITI KOCNICARE POVRATKA
6. VIJESTI

HRVATSKA:

1. Procesi za ratne zlocine: DA LI I (NE) PRIMJENA ZAKONA O OPCEM OPROSTU USPORAVA PROCES POVRATKA SRBA U HRVATSKU?
2. Interview: Radovan MAJSKI, pomocnik ministra pravosuda - "U ZAKONU O OPCEM OPROSTU TREBA PRECIZIRATI TKO MOZE ODGOVARATI ZA RATNI ZLOCIN"
3. Interview: Žarko PUHOVSKI, predsjednik Hrvatskog helsinškog odbora za ljudska prava - "TJERALICE NISU PREPREKE ZA POVRATAK"
4. Ljubomir RADIC, pomocnik ministra unutarnjih poslova iz redova srpske nacionalne zajednice - "POVRATAK PRIJECI STRAH OD "LISTA" I TJERALICA"
5. Interview, Jovan MRKIC, nacelnik povratnicke općine Krnjak - "OCEKUJE SE RJEŠAVANJE SVE VIŠE ZAHTJEVA ZA POVRATAK PRIVATNE IMOVINE"
6. Vijesti

BOSNA I HERCEGOVINA:

Ko i zašto može hapsiti ?

PROCESUIRANJE RATNIH ZLOčina PRED DOMACIM SUDOVIMA SAMO UZ ODOBRENJE HAŠKOG TRIBUNALA

Povratak izbjeglih i raseljenih, pored niza ekonomskih problema i političkih opstrukcija, dodatno opterećava i potencijalni strah od optužbi za ratne zločine i mogućnosti manipulisanja lažnim dokazima i svjedocenjima.

S ciljem sprečavanja zloupotrebe kaznenog gonjenja, Parlament Federacije BiH usvojio je 1996. godine Zakon o amnestiji, koji oslobađa krivice sve osobe koje su od 1. 1. 1991. godine do 22. decembra 1995. godine počinile krivična djela protiv osnova društvenog uređenja i sigurnosti BiH i protiv oružanih snaga, pozivale na otpor, nedozvoljeno držale oružje, te koje se nisu odazvale pozivu u vojnu službu ili su pobjegle iz oružanih snaga.

Zahvaljujući ovom zakonu, povratnike barem formalno neće čekati kaznene prijave koje bi domicilne vlasti mogle montirati kako bi obeshrabrile povratak, ali s obzirom na to da Zakon ne oslobađa od optužbi za ubistva, silovanja i teške razbojnicke krađe, 18. februara 1996. godine potpisan je Rimski sporazum.

Ovim sporazumom utvrđena su "Pravila puta" koja precizno definišu na koji način domaći sudovi u BiH mogu procesuirati ratne zločine. Prema "Pravilima puta", domaći sudovi imaju pravo suditi za ratne zločine samo ako su prethodno dobili saglasnost Međunarodnog suda za ratne zločine u Hagu.

Nakon što optužnicu i istražni materijal prouči haško Tužilaštvo, ono donosi procjenu postoji li osnov za suđenje i ukoliko postoji, daje odobrenje lokalnom sudu koje odlučuje hoće li otvoriti proces.

Prema riječima portparola Haškog tribunala Jima Landalea, ukoliko Tužilaštvo procijeni da u određenom slučaju nema osnova za podizanje optužnice, lokalno pravosuđe mora prihvatiti tu odluku i obustaviti procesuiranje slučaja. Landale kaže da u nekim slučajevima proces može preuzeti i Tribunal.

"Ukoliko Tužilaštvo izrazi zanimanje za određeni slučaj, ono ima primat u odnosu na lokalno pravosuđe, koje je dužno da takvu odluku prihvati", tvrdi Landale.

Svrha Rimskog sporazuma, koji je potpisan nedugo nakon potpisivanja Dejtonskog sporazuma, jeste u sprečavanju strana da manipuliraju bilo imenima, bilo spiskovima, ili da ograničavaju slobodu kretanja na bilo koji način. Ovo pravilo vrijedi za BiH, ali ne i za Hrvatsku i SR Jugoslaviju.

Prema podacima koje je u Uredu savjetnika za provedbu projekta "Pravila puta" prikupio portparol Misije UN u BiH Stefo Lehmann, Tužilaštvu Haškog tribunala do sada je podneseno 900 zahtjeva za procesuiranje ratnih zločina pred domaćim sudovima. Tužilaštvo je do sada proučilo oko 500, od čega je samo u 60 posto slučajeva utvrđeno da je prikupljen dovoljan broj dokaza za pokretanje postupka.

Najveći broj zahtjeva dostavljeno je iz Federacije BiH, mada je u posljednjih nekoliko mjeseci povećan broj zahtjeva i iz Republike Srpske.

U Federaciji BiH su do sada, u skladu sa "Pravilima puta" vodena 34 procesa protiv optuženih za ratne zločine, dok u Republici Srpskoj još nije voden nijedan, ali Tribunal je 4. decembra ove godine odobrio procese protiv dvojice Bošnjaka.

Prema riječima savjetnika premijera RS za odnose sa Haškim tribunalom Siniše Đorđevića, postupci koji će biti vodeni protiv njih biće otvoreni. Đorđević je rekao da su nadležni organi RS poslali određeni broj krivičnih predmeta Haškom tribunalu sa dokazima o osnovanoj sumnji i zatražili odobrenje za krivično procesuiranje pred sudovima u RS.

"Do sada su se vratila dva predmeta sa ocjenom da su prezentirani dokazi dovoljni za njihovo izvođenje pred sud", rekao je Đorđević.

Iako Međunarodni tribunal nije zamišljen na način da nacionalnim sudovima oduzme njihovu jurisdikciju, u dva slučaja on ima pravo i mogućnost da ponovo sudi i onima kojima su domaći sudovi presudili: ako je optuženi za ratne zločine pred domaćim sudom osuđen samo za obično kazneno djelo, a ne za zločin koji predstavlja povredu međunarodnog humanitarnog prava, ili ako je postupak pred njim voden pristrasno, neobjektivno ili tako da prikrije optuženika od međunarodne kaznene odgovornosti.

Procesuiranje ratnih zločina pred domaćim sudovima i pored poštivanja Rimskog sporazuma, nije bez manjkavosti, zbog čega su, na zahtjev glavne tužiteljice Haškog tribunala Carle del Ponte, Ured visokog

predstavnik, Vijeće ministara BiH i Misija UN u BiH postigli dogovor o skoroj uspostavi suda za procesuiranje ratnih zlocina na državnom nivou.

Ured visokog predstavnika (OHR) nije zadovoljan radom domaćih sudova u ovoj oblasti zbog niza nedostataka u domaćem pravosuđu.

“Problemi sa kojima smo se do sada suocavali sa procesuiranjem ratnih zlocina pred bh. sudovima uglavnom se odnose na nedovoljnu obucenost sudskih zvaničnika, koji nisu znali osigurati dovoljan broj dokaza, niti su znali prezentirati te dokaze. Problem je takoder bio i u nepostojanju adekvatnih mehanizama zaštite svjedoka”, rekao je portparol OHR-a Kevin Sullivan.

Sullivan podsjeća da mnogi kantonalni i okružni sudovi koji su procesuirali ratne zlocine nisu bili multietnički, što je dovelo do optužbi zasnovanih na etničkim osnovama “bilo u korist, bilo protiv optuženih”.

“U saradnji sa drugim međunarodnim organizacijama, uključujući Međunarodni sud za ratne zlocine pocinjene na području bivše Jugoslavije, Ured visokog predstavnika ukazao je na znake političkog uplitanja i primjenu pritiska na sudije, te podsjećao sudije na njihove obaveze i insistirao na dosljednom provođenju sudskih procedura, promovirajući nezavisnost i multietnicnost sudova”, tvrdi Sullivan.

Visoki predstavnik Wolfgang Petritsch je 8. novembra ove godine dopunio odredbe entitetskih zakona o krivičnom postupku, kako bi ih uskladio sa evropskim konvencijama o zaštiti ljudskih prava i osigurao sudijama ovlaštenja da vrate u istražne zatvore osobe koje se terete za ozbiljne zlocine.

“OHR želi osigurati da svi domaći sudovi pred kojima se procesuiraju ratni zlocini rade profesionalno, nepristrasno i na nediskriminirajući način, te da krivicu pripisuju pojedincima, a ne citavim etničkim grupama”, rekao je Sullivan, ističući da je upravo iz tih razloga uspostava suda na nivou BiH najbolje rješenje. (Miranda Fejzagic)

Problemi povratka Hrvata u Republiku Srpsku

NA PODRUČJE BANJALUČKE BISKUPIJE VRATILO SE 870 HRVATSKIH PORODICA

Na područje Banjalucke biskupije, koja sem Banjaluke obuhvata teritorije Gradiške, Dragalovaca, Kotor Varoša, Laktaša, Prijedora, Prnjavora, Stare Rijeke i Mrkonjić Grada, do 12. decembra ove godine vratilo se 870 hrvatskih porodica sa 1691 članom.

Prema riječima pravnog savjetnika Karitasa Marije Marković, u samu Banjaluku do istog datuma vratile su se 443 hrvatske porodice sa ukupno 837 članova. Ona je na prošlonedeljnoj konferenciji za novinare, upriličenoj povodom 10. decembra Dana ljudskih prava i 16. decembra Dana Karitasa, optužila Ministarstvo za izbjeglice i raseljena lica Republike Srpske (RS) da izbjegava da postupa po predmetima povratnika, odnosno da uglavnom štiti privremene korisnike, omogućavajući im da što duže ostanu u tuđoj imovini.

Tu tvrdnju je ilustrovala podacima iz Karitasovog Odjela za pravna pitanja u Banjaluci, rekavši da je od početka njegovog rada 1. juna 1997. godine do danas, useljnjem u stan ili kucu, potpuno riješeno samo 439 predmeta, ili 14,5 posto. Ili preciznije, predratni hrvatski vlasnici vratili su na području Banjalucke biskupije 276 stanova, 157 kuća, pet vikendica i jedan poslovni prostor, dok je 10 kuća samo djelimično riješeno, jer je jedan dio oslobođen, a drugi zauzet.

Naglasivši da je pravo na dom jedno od osnovnih ljudskih prava, Markovića je kazala da njen odjel upravo u toj oblasti pruža besplatnu pravnu pomoć hrvatskim povratnicima, pri čemu strankama sugeriše da zahtjeve podnose ili resornom ministarstvu, ili Komisiji za imovinske zahtjeve raseljenih lica i izbjeglica (CRPC), jer obracanje sudu podrazumijeva i plaćanje sudskih troškova, što snosi klijent.

Od početka rada odjela do danas, CRPC-u je podneseno 3008 zahtjeva, od čega je riješeno 1601 ili 53 posto, dok je od 3020 zahtjeva podnesenih Ministarstvu, riješeno samo 402 ili 13 posto, ali ni jedno rješenje, kako je istakla Markovića, do danas nije izvršeno. Prema njenom mišljenju, treba izvršiti dodatni pritisak na vlasti da se realizuju konačne odluke, čime bi se odmah riješilo preko 50 posto slučajeva.

Kao ilustraciju uspješno provedenog "dodatnog pritiska", ona je navela primjer Banjaluke, gdje je gradonačelnik Dragoljub Davidović, pritisnut obavezom obezbjeđivanja alternativno smještaja, preduzeo

mjere provjere, kojima je utvrđeno da preko 1600 lica u RS i dalje koristi tuđu imovinu, iako im je njihova već vraćena u Federaciji BiH.

U svom obraćanju na istoj konferenciji za novinare, banjalučki biskup Franjo Komarica zatražio je jednaka prava za sve ljude, bez obzira na nacionalnu i vjersku pripadnost. I on je prozvao vlasti RS zbog nedovoljne pomoći hrvatskim povratnicima, istakavši da Katolička crkva aktivno pomaže povratak, ali da "ne može preuzeti ulogu Vlade".

Komarica je rekao da su "međunarodni predstavnici zabrinuti za budućnost Republike Srpske i Bosne i Hercegovine zbog slabog povratka Hrvata" i apelovao na sve države sa prostora prethodne Jugoslavije da građanima vrata njihovu predratnu imovinu. Posebno je naglasio potrebu stvaranja "pozitivnog miljea", kako povratnici ne bi ostali "strano tijelo" u svom životnom ambijentu, zaključivši da to već čine susjedi povratnika, ali ne i aktuelne vlasti.

Reagujući na Komaricine optužbe da vlasti RS opstruiraju povratak, posebno Hrvata u banjalučku regiju, bosansku Posavinu i istočnu Bosnu, ministar za izbjegla i raseljena lica RS Mico Micic uputio je prošle sedmice pismo biskupu u kojem tvrdi da je u ovoj godini uloženo najviše sredstava do sada za povratak Hrvata i Bošnjaka u RS.

"Najbolji dokaz zato jeste činjenica da je u ovoj godini urađen citav niz projekata povratka Hrvata u Posavinu, Bošnjaka u Višegrad, Brčko i Rogaticu, a nekoliko projekata je u fazi realizacije", istakao je on.

U prilog ovoj tvrdnji mogla bi i nedavna pohvala iz Kancelarije visokog predstavnika (OHR), koju je saopštila portparol banjalučke kancelarije Sonja Pastuvovic. Naime, ona je rekla da bi zajednička aktivnost Savjeta ministara BiH i Vlade RS na projektu rekonstrukcije 123 kuće za bošnjačke i hrvatske povratnike u Doboju, Teslic i Derventu, mogla da posluži kao model buduće saradnje u svim sredinama.

Taj projekt, u koji je zajedničkim snagama uloženo milion i 930 hiljada maraka, promovisali su u Doboju početkom decembra ministar za ljudska prava i izbjeglice u Savjetu ministara BiH Krešimir Zubak i premijer RS Mladen Ivanic. (Branislava Memon)

Banja Luka: Otvoren prvi centar u BiH za odvikavanje ovisnosti od droga

KATOLICKI HUMANIZAM I LJUDSKI PRAKTICIZAM

Prvi centar u Bosni i Hercegovini (BiH) za odvikavanje ovisnosti, koji praktično već radi oko godinu dana, zvanično je otvoren 15. decembra u obnovljenom samostanu Marjanovac u Aleksandrovcu kod Banjaluke.

Obracajući se prisutnima, banjalučki biskup Franjo Komarica zahvalio se casnim sestrama što su samostan, u kojem su boravile "više od jednog stoljeća", nakon što im je vraćen prije dvije godine, ustupile na korištenje onima kojima je najpotrebniji.

Bernarda Juretic, predsjednica humanitarne organizacije »Zajednica susret«, koja program odvikavanja od uživanja droga u terapijskoj zajednici u Hrvatskoj uspješno provodi već gotovo deset godina, istakla je da su dosadašnji rezultati programa odvikavanja veoma dobri, jer je mali broj recidiva.

U centru trenutno boravi 29 ovisnika iz BiH, Hrvatske i SR Jugoslavije, koji tokom dvogodišnje radne terapije treba da se izlijece od ovisnosti o drogama.

Govoreći o budućim planovima, Juretic je istakla da bi centar trebalo da dobije status javne ustanove, u kojoj bi se lijecili i narkomani i alkoholicari, te da će u njemu, osim terapeuta volontera, ubuduće raditi i socijalni psiholozi i pedagozi.

Kako ovaj centar živi isključivo od donacija, a program odvikavanja traje dvije godine, za sada boravak sufinansiraju i porodice korisnika sa oko 200 KM mjesečno.

Bilo je slučajeva da, iako su dobrovoljno došli, neki narkomani pobjegnu iz centra, ali je veći broj onih koji su posljednju nadu za povratak u normalan život pronašli u ovoj zajednici. Sudeći prema iskustvima iz cijelog svijeta, ovakav sistem zajednice i radne terapije, puno je uspješniji u liječenju bolesti ovisnosti od klasičnog kliničkog pristupa.

Ceremoniji otvaranja, uz predstavnike Banjalučke biskupije i Karitasa, prisustvovao je i načelnik opštine Laktaši Ranko Karapetrovic. Zahvalivši se casnim sestrama što su samostan ustupile onima kojima je najpotrebniji, on je izrazio nadu da će "ovo biti poticaj državi da ozbiljno počne razmišljati o problemu narkomanije".

Zvanicno otvaranje centra ima i politicki znacaj jer se na ovaj nacin jedna katolicka ustanova, i to uz potporu vlasti, zvanicno uvezuje u socijalni ambijent Republike Srpske, što ima nemjerljiv znacaj u vracanju medunacionalnog povjerenja, a samim tim i na polju povratka izbjeglica. (Branislava Memon)

Izveštaj o stanju ljudskih prava u Bosni i Hercegovini

OTPOR PREMA POVRAJKU IZBJEGLICA SUPROTNE NACIONALNOSTI

Helsinški komitet BiH objavio je 15. decembra redovni izvještaj o stanju ljudskih prava u BiH. Sam karakter ove organizacije uslovljava da se bilježe i prate uglavnom negativnosti u društvu, odnosno razni vidovi kršenja ljudskih prava. Zbog toga ono što je u njemu navedeno može biti destimulirajuće za povratak u zemlju, jer nije pravljen komparacija sa pozitivnim trendovima koji su prisutni u BiH. No, sam izvještaj je dragocjen informator o takozvanoj sivoj strani zbivanja u državi. Smatramo da je od neizmjerne važnosti da izbjeglice koje žive van granica zemlje dobiju relevantnu informaciju šta je to što u državi ne valja i sa kakvim se problemima mogu susresti kada se vrate u domovinu. Kažemo mogu, a ne moraju, jer kršenja ljudskih prava nisu konstanta za sve kategorije stanovništva i ne javljaju se u svim dijelovima zemlje na isti nacin i istovremeno.

Na početku analize Helsinškog komiteta daje se globalna ocjena da prvih šest mjeseci ove godine su karakterisali organizovani nacionalistički napadi na ustavni poredak u Bosni i Hercegovini i Mirovni sporazum iz Dejtona - Pariza, teroristički napadi i nasrtaji na temeljna ljudska prava i slobode. Snage destrukcije težile su stvaranju krajnje radikalne medunacionalne atmosfere radi ostvarenja ratnih ciljeva. U drugoj polovini godine uočljivo je stvaranje globalne antiterorističke koalicije nakon zločinackih napada na Njujork i Vašington 11. septembra što je imalo neposrednog odraza i na BiH u pozitivnom, ali i negativnom smislu. Pozitivna strana je što su iz zemlje eliminirane mudžahedinske i islamističke grupe koje su predstavljale bezbjedonosnu prijetnju, dok je negativno to što su hapšenja izvodena bez pravnih osnova uz kršenja prava osumnjicenika i to uz potporu medunarodne zajednice koja, inace, uci bosansku policiju zakonitom ponašanjem.

Nekonzistentna medunarodna zajednica

U izvještaju se navodi da represivne mjere Visokog predstavnika prema politicarima opstrukcionistima nisu donijele željeni efekat jer se glavni politicki uticaj ostvaruje van institucija sistema posebno na prostorima vlasti SDS, HDZ i SDA. Dokazano je još jednom da medunarodni autoriteti nemaju konzistentan projekat provedbe Dejtonskog sporazuma na kljucnim pravcima - povratak izbjeglih i raseljenih lica i povrat imovine, fizicka i pravna sigurnost i ravnopravnost gradana te hapšenje i kažnjavanje najtežih ratnih zlocinaca kao što su to Radovan Karadžić i Ratko Mladić.

Helsinški komitet iznosi i stav da BiH placa tešku cijenu zbog toga što nije izvršena denacifikacija. Naprotiv, srpski i hrvatski nacifašizam - cetništvo i ustaštvo su ucinjeni politicki legitimnim. Premijer RS Ivanić je vratio u vlast na svim nivoima zaklete karadžiceve. Srpska pravoslavna crkva tretira se u RS kao državna institucija i službena religija, a SPC je fakticki ideloški pokrovitelj srpskog velenacionalizma. Na prostoru dominacije HDZ slave se ratni zlocinci Hrvati.

Stoga se dalje navodi da je stvoreno nanovo negativno okruženje za afirmaciju i zaštitu ljudskih prava i sloboda. Nije okončan važan posao uskladivanja entitetskih ustava sa Ustavom BiH kako bi se osigurala konstitutivnost sva tri naroda i jednakopravnost svih gradana na cijelom državnom prostoru i eliminisao bilo kakav vid pravne diskriminacije gradana. Sporo se odvija reforma sudstva, policije i medija, navodi Helsinški komitet BiH. Sve krupne odluke i dalje donosi visoki predstavnik medunarodne zajednice u BiH. Istodobno je ocito da medunarodna mirovna misija nije na nivou organizovanosti i efikasnosti za postizanje stabilnih rezultata na kljucnim pravcima Dejtonskog sporazuma, uocava ova organizacija.

Povratak izbjeglica

Znacajan dio izvještaja je posvećen povratku izbjeglica, odnosno kršenju prava koja određuju povratak. Naglašava se da povratak, mada intenziviran, nikako ne zadovoljava. Spontani povratak nema dostatne organizovane podrške, sigurnost povratnika je nestabilna, tolerišu se teroristički napadi na njih i svakovrsna diskriminacija prema njima, navodi se u izvještaju a potom daje niz indikativnih podataka:

Prema podacima UNHCR, u prvih devet mjeseci ove godine u BiH se vratilo 56.683 izbjeglih i raseljenih gradana (u cijeloj 2000-oj godini vratilo se 67.445 ljudi). U ovom periodu vratilo se 50 odsto bosanskohercegovačkih Srba više nego u istom periodu prošle godine - njih oko 25.759. Za sedam mjeseci ove godine na predratne adrese se vratilo 23.862 Bošnjaka i svega 668 Hrvata. Povratak u Federaciju BiH u odnosu na Republiku Srpsku je gotovo dvostruko veći. Od završetka rata vratilo se ukupno 785.527 gradana zaključno sa 30. septembrom 2001 - 382.138 izbjeglica i 403.389 raseljenika. Od toga vratilo se 502.138 Bošnjaka (259.236 izbjeglih i 242.902 raseljenih), 170.164 Srba (44.693 - 125.471), 107.430 Hrvata (74.005 - 33.425) i ostalih 5.795 (4.204 - 1591). U Federaciju BiH vratio se 614.541 građanin, u Republiku Srpsku njih 163.162, a u Distrikt Brčko 7.824 stanovnika. U FBiH se vratilo 431.289 Bošnjaka, 101.040 Hrvat, 77.412 Srba i 4.791 ostalih. U RS se vratilo 64.614 Bošnjaka, 5.541 Hrvat, 92.491 Srbin, te 1004 ostalih. U Distrikt Brčko se vratilo 6.714 Bošnjaka, 849 Hrvata i 261 Srbin.

Za 227.155 izbjeglica povratak je ostvaren organizovano. Sve u svemu, oko 1,2 miliona gradana BiH su još uvijek van svojih predratnih domova. Širom svijeta je oko 613.000 gradana BiH koji imaju status izbjeglica, a u BiH je oko 518.000 raseljenih gradana. U BiH ima oko 50.000 izbjeglica, uglavnom iz Hrvatske.

Decidirano povratak u Republiku Srpsku želi 43.991 porodica raseljena na području Federacije BiH, dok 25.968 raseljenih porodica u RS (od 81.986) želi povratak u FBiH. Udruženje izbjeglih i prognanih lica "Ostanak" koje je ekspozitura velenacionalističke politike SDS manipuliše podatkom da 96 odsto od oko 220.000 izbjeglih i raseljenih Srba u RS ne želi povratak kući. A predsjednik Hrvatske demokratske stranke BiH (HDS BiH) Tvrtko Marčić izjavio je da HDZ sprječava Hrvate da se vrate svojim domovima u srednjoj Bosni

Najveći otpor povratku pruža RS gdje se, primjerice, prema podacima Katoličke crkve, u opštine zapadne Bosne vratio svega 1.451 Hrvat, od oko 70.000, koliko ih je bilo prije rata. Na područje Srebrenice gdje je masakrirano oko deset hiljada Bošnjaka, a ostali su protjerani vratili su se 352 bošnjačke porodice, a od toga u sam gradic samo 32. O nesrazmjeri u povratku govori i podatak da se u prvih devet mjeseci ove godine u Sarajevo vratilo 5.160 porodica, a u RS iz ovog kantona otišle su svega 674 bošnjačke porodice.

Posebno težak problem je povratnika koji su prvi snijeg dočekali u 294 šatorska naselja, te u stotinama ruševina, kontejnera i šupa. Racuna se da je u ovakvoj poziciji oko 10.000 ljudi kojima nedostaju ogrijev, odjeca, hrana i ljekovi. Na mnogim lokacijama propada donirani građevinski materijal jer većina povratnika ni zdravstveno (najveći broj povratnika su starije osobe), ni stručno ni materijalno nije u mogućnosti da ga iskoristi. To sve govori da se vlasti i odgovarajuće međunarodne organizacije ne bave sistematski suštinskim problemima povratka i povratnika.

U BiH je ukupno podnesen 258.471 zahtjev za povrat imovine, donesena je odluka za 59% predmeta, a imovina vraćena u 34% slučajeva. U Federaciji BiH je podneseno ukupno 130.835 zahtjeva za povrat imovine, u 59 odsto slučajeva donesena je odluka, a u 43% imovina je vraćena u posjed. U Republici Srpskoj od 120.756 predmeta riješeno je 45%, a svega u 24% slučajeva imovina je vraćena vlasnicima. U Distriktu Brčko ukupno je 6.880 zahtjeva, za 34% predmeta donesena je odluka, a imovina vraćena u 30% slučajeva. I ovdje vidljiva opstrukcija povratka prije svega u RS. Za sredine u kojima dominiraju SDS, HDZ i SDA je karakteristično da se zahtjevi za povrat imovine ne rješavaju slijedom njihovog stizanja, da se prioriteti utvrđuju političkim pritiskom ili mitom, da se rješenja donose za stanove i imovinu onih koji se neće vratiti, pa se potom dodjeljuju po volji lokalnih moćnika.

U nastojanju da spriječe izgradnju po odluci opštinskih vlasti u Doboju najuporniji su Bošnjaci koji tvrde da se to obavlja na zemlji u njihovom vlasništvu. Ured visokog predstavnika (OHR) je donio privremenu zabranu za izgradnju na zemljištima čije vlasništvo nije regulisano. U međuvremenu je Dom za ljudska prava BiH odlučio privremeno povući privremene mjere o obustavljanju svih građevinskih radova na dodjeljenom zemljištu u Kotorskom. OHR je prekinuo zabranu izgradnje na određenim parcelama u tom naselju, dok zabrana i dalje vrijedi za dijelove zemljišta koji su registrovani kao privatna svojina.

Na prostoru cijele BiH intenziviran je proces deložiranja, no istodobno lokalne vlasti ne vode racuna o deložiranim građanima koji nisu u mogućnosti da se vrate u svoje kuće i stanove jer su ili uništeni ili zaposjednuti. Zbog toga je Helsinški komitet za ljudska prava u BiH upozorio vlasti u Federaciji BiH i posebno Sarajevskom kantonu da moraju ispunjavati svoje obaveze prema toj kategoriji deložiranih gradana.

Sve u svemu, spor proces povratka izbjeglica i raseljenih lica i njihove imovine, te njihova fizička, pravna, ekonomska i socijalna nesigurnost svjedoče o uspješnosti velenacionalnih politika, tzv. etničkog čišćenja i dominacije logike segregacije što je pogubno po normalizaciju stanja i demokratsku perspektivu BiH. Ocito je da lokalne vlasti u najvećem broju sredina, a posebno u RS i tamo gdje je na vlasti HDZ, pa i SDA - vrlo efikasno rješavaju slučajeve kada građani žele da definitivno napuste i prodaju svoje domove i imovinu, stimulišu ostanak raseljenih i izbjeglih

gradana svoje nacionalnosti, a na raznorazne načine sprječavaju povratak onih druge nacionalnosti. Medunarodni faktori i lokalne vlasti ni šestu godinu nakon potpisivanja Dejtonskog sporazuma nisu učinili konzistentan i djelotvoran program povratka svih onih koji to žele, a bez čega ne može biti trajnog mira. Prema tome, povratak ljudi i povrat imovine, te odnos prema povratnicima ostaju ključni problem kada je riječ o stanju ljudskih prava u Bosni i Hercegovini.

Revidirati Dejtonski sporazum

Zadnji dio izvještaja Helsinškog komiteta za ljudska prava u BiH posvećen je zaključcima kao i zahtjevima i prijedlozima koji bi mogli dovesti do poboljšanja ukupne situacije u zemlji iz domena ljudskih prava. Tako se iznosi stav da šest godina nakon donošenja Mirovnog sporazuma napokon treba revidirati organizaciju i način djelovanja međunarodne mirovne misije u BiH i staviti bez ustezanja pod kritičku lupu rješenja iz Dejtona koja limitiraju normalizaciju i demokratizaciju države BiH i njeno djelotvorno funkcionisanje u korist svih građana i radi integriranja u međunarodne procese. Mirovna misija nije organizovana kako treba za koordinirano i efikasno djelovanje i opterećena je sukobima interesa, surevnjivostima, tromom organizacijom u kojoj su konstituisani pojedinačni i grupni interesi mimo i nauštrb primarne zadace.

Ni na jednom ključnom segmentu Dejtonskog sporazuma, tvrdi se dalje, nije učinjen stabilan napredak - povratak ljudi i povrat imovine, fizička i pravna sigurnost manjina, građana i njihove imovine, demokratsko i funkcionalno djelovanje vlasti, te reforme ekonomije, sudstva, policije, obrazovanja, medija. U Republici Srpskoj i na prostoru vlasti Hrvatske demokratske zajednice vlada politika segregacije i praksa aparthejda, a na području dominacije Stranke demokratske akcije prije svega ideološko - politička diskriminacija. Dodamo li svemu tome krajnje teško ekonomsko i socijalno stanje i održavanje atmosfere besperspektivnosti - imamo očito nepovoljan ambijent za afirmaciju i zaštitu ljudskih prava i sloboda čovjeka.

U radu Predsjedništva i Vijeća ministara BiH i posebno Vlade Federacije BiH vidna je težnja za odgovornim i efikasnim vršenjem izvršne vlasti, primjećuje Helsinški komitet ali i dodaje: No, neorganizovanost novih vlasti, sukob uskostranackih i licnih interesa između članica i unutar stranaka bitno umanjuju njihov potencijal djelujući obeshrabrujuće na demokratski orjentisane Bosance i Hercegovce. Javnost posebno iritira što pojedinci funkcije i medijsku eksponiranost koriste za karijerističke ciljeve, te arogantnost pojedinih kadrova Alijanse za promjene prema građanima i njihovim životnim potrebama.

Porazan je fakat da godinu dana nakon obavezujuće odluke Ustavnog suda BiH entitetske vlasti nisu usaglasile svoje ustave sa Ustavom BiH na liniji konstitutivnosti i ravnopravnosti sva tri naroda i svih građana, a radi sprječavanja diskriminacije građana i manjinskih grupa po bilo kojoj osnovi. I mirovna misija i aktuelne vlasti se nedopustivo ležerno odnose prema ovoj primarnoj obavezi nužnoj za stvaranje neophodnog ustavno - zakonskog okvira za konstituisanje pravne zaštite građana i njihovih prava. Ovakvo ponašanje govori da su ljudska prava i međunarodnim autoritetima i domaćim vlastima na samom dnu ljestvice prioriteta, iako je vidno porasla medijska, pa i društvena osjetljivost za ovu problematiku, kaže se na kraju opsežnog izvještaja za 2001. godinu Helsinškog komiteta za ljudska prava u BiH. (Radenko Udovicic)

Srdan Dizdarevic, predsjednik Helsinškog komiteta BiH

STVORITI ATMOSFERU TOLERANCIJE I ODSTRANITI KOCNICARE POVRATKA

Gospodine Dizdarevicu kako ocjenjujete stanje ljudskih prava sa stanovišta povratka. Postoji li uopšte ljudsko pravo koje se zove pravo na povratak ili je to neka specificnost nastala nakon naših ratova?

Postoji niz ljudskih prava koja se dotiču povratka. Dakle, pravo na izbor mjesta stanovanja je ljudsko pravo, pravo na privatnu imovinu, pravo na slobodu kretanja, pravo da ne bude diskriminisan bilo koji građanin je ljudsko pravo. Znači sintetiše se nekoliko ljudskih prava oko prava povratnika. U pravu ste kada kažete da ne postoji eksplicitno receno pravo na povratak, ali sva ova ljudska prava su vezana za povratak i zbog toga je taj povratak toliko kompleksan i predstavlja toliko poteškocu.

Kada se radi o ocjeni povratka, moram podsjetiti na par činjenica. Prvo, ova godina je bila najuspješnija jer je ostvareno za prvih devet mjeseci nekih 57 000 povratka što je ukupno od Dejtonskog sporazuma negdje oko 785 000 vraćenih Bosanaca i Hercegovaca na predratne adrese. Međutim, ostaje 1 200 000 hiljada onih koji su u kategoriji izbjeglih ili raseljenih lica. Mi ocjenjujemo da je taj proces spor, nedopustivo spor. Ocjenjujemo da i dalje postoji politička opstrukcija povratku, da građani nailaze na niz poteškoca pri ostvarivanju svog prava na povratak i smatramo da pitanje povratka, uz pitanje hapšenja osumnjicenih za ratne zlocine predstavljaju dvije osnovne pretpostavke za normalizaciju stanja u Bosni i Hercegovini. I zbog toga mislimo da na ovome treba insistirati i ubrzati ovaj proces.

Sa pravne strane reklo bi se da uglavnom više nema kocnica za povratak. Čak i najnovije odluke o imovinskim zakonima Visokog predstavnika će znatno doprinjeti ubrzanju tog povratka imovine. Međutim, postoji ono što se zove problem u glavama ljudi. Činjenica je da povratnici često, čak i kada su vlasti kooperativne, od komšija druge nacionalnosti doživljavaju neugodne situacije. Kako to promijeniti ?

Tu su otvorena dva pitanja. Jedno je pitanje stvaranja atmosfere za povratak. Dakle, popuštanje tih međuetnickih tenzija, tih otpora povratku. Politički se to artikuliše kroz želju da se zadrži stanje postignuto etničkim čišćenjem i politikom genocida. To je jasno. I takvo stanje moramo da mjenjamo svi zajedno. I nevladine organizacije i mediji i političke partije i političari. Drugo je pitanje ovih konkretnih opstrukcija. Znači, postoji paket zakona koji stimuliše i omogućava povratak. Postoji isto tako opstrukcija i u opštinskim organima i u organima koji se bave povratkom. Neki predmeti stoje u ladicama, neki predmeti se ne rješavaju. Neka rješenja se namjerno pišu sa greškom da bi se odužio proces, da bi se nešto anuliralo, ili da bi se ponovo moralo nešto formulisati itd. Neki sudski slucajevi se otežu u nedogled. Ne izvršavaju se odluke o deložacijama na način na koji bi trebalo i u rokovima na koje bi trebalo. Ne izvršavaju se odluke komisije za imovinske zahtjeve izbjeglih i raseljenih lica. To su konkretne opstrukcije koje vrlo konkretni ljudi, koji se suprostavljaju povratku, posebno pripadnika nevecinskih naroda na datoj teritoriji, vrše i tome treba stati u kraj.

Da li je vaša kancelarija za pravnu pomoc otvorena za povratnike i sve one koji smatraju da im je ugrožen povratak.

Apsolutno. Mislim da je ovo kancelarija u BiH koja na najcjelovitiji način rješava njihove probleme. Dakle, nije to samo pravni savjet, to su dopisi organima koji su zaduženi za povratak, to je predstavljanje na sudovima, to je monitoring procesa odnosno svih tih pravnih radnji u vezi povratka, tako da smo mi vjerovatno jedini preostali koji se time bavimo i zbog toga imamo nekih 20-tak hiljada građana koji su nam se obratili u toku samo ove godine.

(adresa i telefon kancelarije: Ante Fijamenga 14b /kod «Željinog» stadiona/, Sarajevo, /387 33/ 230-811)
(Radenko Udovicic)

VIJESTI

"SLOBODNO DRUŠTVO" POMAŽE POVRATAK

Na inicijativu bivšeg poslanika SDP-a Narodne skupštine Republike Srpske Dževada Haznadara, nedavno je u Banja Luci formirano Udruženje "Slobodno društvo" koje će građanima pružati besplatnu pravnu pomoc, javlja Fena.

U udruženje se uključio značajan broj pravnik, sudija bez zaposlenja. Oni će radom u Udruženju biti educirani, receno je na konferenciji za novinare SDP-a BiH.

S obzirom na to da je u RS, posebno u velikim gradovima, najveći broj građana ugrožen jer nije u mogućnosti vratiti svoju imovinu u posjed, Udruženje će takvim građanima pružati besplatno pravnu pomoc, saopćio je nekadašnji poslanik Dževad Haznadar.

On je ocjenio da se informacije o procentima povratka u RS pogrešno tumace jer se povrat na teritoriju tog entiteta uglavnom svodi na devastirana područja gdje pravna pomoc nije potrebna i gdje je osnovni problem naci donatore za rekonstrukciju objekata.

Haznadar je rekao da u gradovima, kao što je Banja Luka, vlasnici imovine i nosioci stanarskog prava svoja prava gotovo nikako ili sporo ostvaruju.

Uredi Udruženja "Slobodno društvo" bit će otvoreni i u Bijeljini, Doboju i Mostaru, pošto su to krizna područja gdje je najsporija provedba Aneksa sedam, Dejtonskog sporazuma.

NEPOZNAT BROJ HRVATA U BIH

Iako je već šest godina prošlo od rata u BiH, ova država još nije provela popis svog stanovništva. Prvi popis stanovništva u BiH provela je Austro-Ugarska Monarhija 1879. godine, a zadnji SFRJ 1991.

Kako piše "Dnevni list", podaci sa poljednja tri popisa pokazuju da je broj Hrvata u opadanju (772.491-1971.godine, 758.136-1981., 755.895 1991.), a tvrdi se i da je ovaj trend nastavljen. Neke procjene kažu da je u BiH trenutno 550.000 Hrvata, druge 400.000, a treće samo 350.000. Približno tačan broj ima samo Katolička crkva BiH, ali ona nije sa tim podacima izlazila službeno u javnost.

EU VECINU SREDSTAVA USMJERAVA NA POVRATAK IZBJEGLICA

Glasnogovornik ureda Europske komisije u BiH Frane Marojević kazao je za Oslobođenje da će od najavljenih 172 milijuna Eura za BiH u naredne tri godine najviše biti usmjereno za povratak izbjeglica.

Maroević je napomenuo da će suma za povratak izbjeglica u 2002. godini biti nešto manja od prošle godine kada je za povratak izdvojeno 37 milijuna Eura.

Trogodišnja finacijska potpora dat će se u sklopu programa pomoci zajednici u obnovi, demokratizaciji i stabilizaciji za period do 2004. godine. Kako nam je kazao Maroević, raspodjelu ove pomoci u 2002. godini još trebaju dogovoriti predstavnici zemalja članica Europske unije.

Znacajna sredstva bit će namijenjena pomoci nevladinim organizacijama za zaštitu ljudskih prava.

«Što se tice pomoci medijima, prema onome što ja znam sva će pomoć biti usmjerena na Javni radiotelevizijski servis BiH (PBS)», rekao je glasnogovornik.

Maroević je kazao da bi se o konkretnom planu raspodjele sredstava trebalo govoriti početkom naredne godine.

HRVATSKA

Procesi za ratne zločine

USPORAVA LI (NE)PRIMJENA ZAKONA O OPCEM OPROSTU PROCES POVRATKA SRBA U HRVATSKU?

Pripremio: **Mladen Obrenović**

Procesi za počinjene ratne zločine, objavljivanje različitih spiskova neamnestiranih, pitanja (ne)primjene Zakona o općem oprostima, pitanja su koja, među ostalim, mnogome opterećuju proces povratka. Na ovaj problem ukazuju i brojne nevladine organizacije, ali i predstavnici srpske nacionalne zajednice u Hrvatskoj. Ovo pitanje posebno je aktualizirano u posljednje vrijeme, pogotovo nakon objavljivanja najrazličitijih informacija o tjeralicama, obnavljanja nekih sudskih procesa koji su već provedeni u odsutnosti, pritvaranjima Srba-povratnika.

Prema podacima, dobijenim početkom listopada u Ministarstvu unutarnjih poslova, Hrvatska je do sada preko Interpola raspisala 348 tjalice, a prema nekim najavama uskoro bi trebale biti objavljene i nove, jer Hrvatska ukupno potražuje 1.545 lica osumnjčenih za krivična djela genocida, ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, ratnih zarobljenika, ranjenika, uništavanja kulturnih dobara, i dr. Objavljeni su i podaci, koji doista potvrđuju tezu da je na jugoslavensko-hrvatskoj granici ili u samom mjestu povratka uhapšeno više od 60 Srba povratnika.

Sa razlicitih strana stizali su "provjereni" podaci o cinjenici da je u posljednjih deset godina u Hrvatskoj zbog krivicnih djela protiv covjecnosti i medunarodnog prava pocinjenih u ratu, prijavljeno blizu 4,5 tisuce ljudi. U istom razdoblju optuzeno je tisuca i pol osoba, osudeno njih 691, a 67 oslobođeno. Navodi se još i kako je kazneni postupak u toku za 1.845 osoba u 205 predmeta, prijava i optuznica, te se iznosi još niz statistickih podataka u ciju se vjerodostojnost nismo uspjeli uvjeriti. Naime, provjeravajući autenticnost iznesenih podataka, navodno predstavljenih i jugoslavenskoj strani, od odgovornih u hrvatskom Ministarstvu pravosuda nismo dobili pozitivan odgovor. Od podataka za koje se može dobiti potvrđan odgovor jeste onaj o osobama, uglavnom srpske nacionalnosti, na koje je primjenjen Zakon o općem oprost. Ta brojka blizu je 21 tisuca amnestiranih osoba. No, upravo primjena pomenutog Zakona i broj onih na koje se on ne odnosi, predmet je dodatne uznemirenosti među Srbima koji su ostali u Hrvatskoj, ali i onih koji su pokušali da se vrate u nju.

Usvojen u rujnu 1996. godine, Zakon o općem oprost trebao je prije svega pospješiti proces mirne reintegracije istočne Slavonije, Baranje i zapadnoga Srijema i unijeti određenu dozu povjerenja podunavskih Srba u hrvatsku državu. Osim toga, trebao se spriječiti još jedan egzodus Srba, pa je tako objavljen popis od 13.575 osoba kojima je oprost dodijeljen na osjeckom Županijskom sudu, koji je zbog "izgnanstva" sličnoga suda iz Vukovara bio nadležan za sve ovakve slucajeve. Nakon dugotrajnih pregovora, postupno je smanjen broj neamnestiranih, da bi se on zaustavio na 25 Srba, uglavnom iz Šodolovaca, nedaleko Osijeka, za koje je dogovoreno da im se proces u njihovom prisustvu obnovi. Onima dostupnima, stigla je oslobađajuća presuda. Postojala su obećanja, doduše uvijek usmena, da novih progona bez suglasnosti Haškog suda neće biti i svaki put uz podsjećanje da ratni zločin ne zastarijeva.

No tijekom 1997, ali i kasnijih godina, pa i dan-danas, hapšenja su nastavljena, iako imena uhapšenih nisu bila na pomenutom popisu. Pojavile su se sumnje da su vlasti preformulirale optuznice za djela koja podliježu oprost u djela za koje se može podići optuznica za ratni zločin.

Prateći rad sudova u Osijeku i Vukovaru, može se zaključiti da su oni bili posebno revni u obavljanju tog svog posla. Tako podaci od prije pola godine (bitno se nisu izmijenili u proteklom razdoblju) govore da je od listopada 1997. na Županijskom sudu u Vukovaru za ratne zločine optuzeno 156 osoba, većinom Srba, a dostupno ih je samo 17. Pravomocno je osuđeno osam osoba, koje već izdržavaju zatvorske kazne. Što se tice ratnih zločina, u županijskom Državnom odvjetništvu u Vukovaru tada su imali, a ni danas to nije promijenjeno, 19 kaznenih predmeta sa 349 osoba. Tako, na primjer, samo jedna kaznena prijava sadržava imena čak 198 osoba "pripadnika vojne komponente napada na Vukovar 1991. godine, među kojima su i tada najviši srpski vojni zapovjednici što su vodili ili provodili vojne operacije u Hrvatskoj". Sama vukovarsko-srijemska Policijska uprava podnijela je do sada, u vezi sa ratnim zločinom, 41 prijavu protiv 544 osobe.

Sud i policija u Osijeku u pravilu se vežu za hapšenja i sudjenja Srbima u Baranji, tako da je u toku sudenje Nikoli Alaici, Miletu Bekicu, Dragi Karagaci, Petru Mamuli, Milanu Pruscu i Sretenu Jovandicu. Oni su javnosti poznatiji zbog dugotrajnog štrajka gladu, a ovih su dana ponovo poceli odbijati hranu nezadovoljni svojim nezavidnim položajem, odugovlačenjem sudskog procesa i zahtjevom da im se sudi u Haagu.

Neposredno nakon njihovog privođenja u osječki zatvor, ali i početka procesa, brojni novinari i predstavnici srpske nacionalne zajednice u Podunavlju, upozoravali su na "vrlo trajavo obavljen posao" hrvatskog pravosuda. Na osnovu nejasnih i šturih iskaza svjedoka, hrvatskih prognanika koji su do pred rat ili tokom rata živjeli u Baranji, odgovorni u pravosudu su se odlucili na kazneni progon velikog broja Srba, pod teškom optužbom da su pocinili ratni zločin. Tako je bilo u Baranji, ali i na području istočne Slavonije i zapadnog Srijema.

Identična je situacija i na prostorima zapadne Slavonije, Banije, Korduna, Like, Dalmacije gdje je posebno aktualan problem osoba osuđenih u odsutnosti, pa se govori da je na području cijele Hrvatske na taj način osuđeno točno 470 osoba. Kako tvrde upućeni u hrvatske zakone i pravosude, ta sudjenja u odsutnosti nisu provedena sukladno Ženevskim konvencijama, jer procesu nije prisustvovala jedna od stranaka u procesu. Kako bi se utvrdila materijalna istina, postoji obveza da se svim tako osuđenim građanima omogući novo sudenje čim postanu dostupni hrvatskim pravosudnim organima. Novi proces znači i povećanje troškova, ali i činjenicu da svatko u odsutnosti osuđen na kaznu zatvora od pet ili više godina mora već po samom Zakonu o kaznenom postupku biti pritvoren čim bude dostupan. Nakon toga slijede mehanizmi obnavljanja postupka koji je prethodno, doduše u odsutnosti okrivljenoga, već bio okončan.

Odgovarajući na pitanje saznavanja da li se netko nalazi na nekoj od tjezalica, odnosno da li je protiv njega voden ili se vodi sudski proces zbog navodno pocinjenog kaznenog djela ratnog zločina ili genocida, postavlja se i problem opravdanosti podizanja optuznice protiv nekoga. Otvara se i problem mogućnosti

dobijanja bilo kakve informacije, pa se tako nezvanicno najavljuje objavljivanje imena sa hrvatskih tjeratica na web-stranici Ministarstva unutarnjih poslova

Do sada je, kako tvrde izvori u policiji, jedini metod otkrivanja da li je netko na tjeratici, pojavljivanje na granicnim prijelazima Hrvatske sa Jugoslavijom ili Bosnom i Hercegovinom. Tada nastupa princip klasicne lutrije – onaj tko ima bilo kakve veze sa eventualnim pocinjenjem određenom kaznenog djela, neobuhvacenog Zakonom o opcem oprost, bit ce uhapšen, proslijeden određenoj Policijskoj upravi, bit ce mu određen pritvor, termini novog sudenja, procitana optužnica i omogucen novi proces, koji, opet, može imati samo dva ishoda. Grubo receno, ali je tako !

Na izravno pitanje da potvrdi ovakvu informaciju, odnosno dosadašnju praksu da netko za kim je raspisana tjeratica to može saznati tek kada ga hrvatska policija uhapsi pri pokušaju legalnog ulaska u zemlju, predsjednik Hrvatskog helsinškog odbora za ljudska prava, Žarko Puhovski tvrdi “to naprosto nije točno”. Napominje kako ce “svakomu tko mu se javi u veoma kratkom roku moci ishoditi ovlaštenu odgovor na pitanje nalazi li se njegovo ili njezino ime na tjeratici”. Puhovski podsjeća kako je u svojoj praksi vec imao takvih slucajeva i da su svaki put na njegove upite i dobijeni odgovori davali konkretne informacije. On istice kako se tu “ne radi o nekim posebnim vezama”, nego zaključuje da takvu informaciju može dobiti svatko kod nadležnog ureda Interpola u Zagrebu.

Do sada je mehanizam davanja odgovora na pitanje da li se protiv nekoga vodio ili vodi sudski postupak za ratni zlocin, odnosno da li je za njim raspisana tjeratica, imao UNHCR, no to je od prije pola godine ukinuto. Odgovorni potvrđuju da se podaci o postupcima koji su u tijeku mogu dobiti u sudovima, jer takvi podaci ne smiju biti tajna. Ipak se napominje kako je sve, u biti, samo pitanje organiziranja posla i nacina na koji ce se prikupiti određeni podaci i prezentirati povratnicima.

Na kraju, treba napomenuti da je prema podacima Ministarstva pravosuda u hrvatskim zatvorima od ukupno 111 osoba koji su osudeni zbog kaznenog djela ratnog zlocina, najveći broj gradana srpske nacionalnosti. Od tog broja, njih 49, među njima samo trojica Hrvata, pravomocno je osuđeno i na izdržavanju su kazne u Kaznenom zavodu Lepoglava. Istovremeno, 62 osobe su u pritvoru, isto tako zbog kaznenog djela ratnog zlocina uglavnom protiv civilnog stanovništva. Od toga je sigurno njih polovica srpske nacionalnosti, dok su ostali hrvatske i drugih nacionalnosti.

Interview: Radovan MAJSKI, pomocnik ministra pravosuda

"U ZAKONU O OPCEM OPROSTU TREBA PRECIZIRATI TKO MOŽE ODGOVARATI ZA RATNI ZLOCIN"

Neslužbene informacije govore da su ministri pravosuda Jugoslavije i Hrvatske nedavno razgovarali o Interpolovim tjeraticama koje su raspisane za Srbima zbog navodnih ratnih zlocina. Na drugoj strani, postoje i indicije da je na medunarodni popis ratnih zlocinaca dodano još 20-ak imena optuženih Srba. Postoji li neki konacan broj neamnestiranih, odnosno onih koji se nalaze na tjeraticama?

-Prema podacima Državnog odvjetništva kazneni postupak se vodi protiv 1845 osoba. To je taj broj neamnestitiranih u Hrvatskoj. Što se tice same amnestije i primjene Zakona o opcem oprost do sada je amnestirano oko 21 tisuće gradana.

Koliko u svemu mediji zloupotrebljavaju imena ljudi koji se navodno nalaze po pojedinim popisima optuženih?

-Sigurno je da mediji zloupotrebljavaju ove brojeve, jer to je interesantna tema za novine, pa se cesto puta o tome i piše. No moram upozoriti na cinjenicu da nisu samo mediji ti koji takve brojke zloupotrebljavaju, nego to cine i razne druge organizacije i stranke. Rekao bih i da oni to cine u određene politicke svrhe. Sigurno da to nije dobro. Inace, moram ukazati da sam sada rekao jedan broj onih protiv koji se vodi kazneni postupak koji je egzakatan, što znaci da je toliko predmeta doista postoji u Državnom odvjetništvu i protiv toliko osoba se vodi kazneni postupak. Mislim da je bolje objašnjavati ljudima koji žele da se vrata da nitko ne može odgovarati za ratni zlocin ako ga doista nije pocinio. Takvo je vrijeme i takva klima u Hrvatskoj, ali i nje nom pravosudu, da nitko nece biti osuđen, ako nema jasnih dokaza da je pocinio ratni zlocin. U prošlosti je bilo takvih slucajeva i sigurno da je to imalo uticaja na ljude i da se zbog toga

mnogi i nisu usudivali da se vrate. Sada je situacija sasvim drugačija, posebice u ovom postupku revizije koji se u posljednje vrijeme vrši.

Spomenuli ste reviziju predmeta u progonima za kazneno djelo ratnog zlocina. Je li i posljednji slučaj u Zadru, gdje je amnestiran određen broj osoba dio te revizije?

-Zakon o općem oprostima primjenjuje se stalno, dakle od trenutka njegovog donošenja 1996. godine, tako da je od tada veliki broj ljudi amnestiran. I sada je tako, jer kada se u postupku za ratni zločin utvrdi da u radnjama osumnjicenika nema bitnih obilježja kaznenog djela ratnog zlocina, nego da se radi o oružanoj pobuni, tada se primjenjuje Zakon o općem oprostima.

Upućeniji upozoravaju da tjeralice koje je za optuženim Srbima službeni Zagreb uputio Interpolu nisu u skladu sa međunarodnim pravilima?

-One su u skladu sa propisima Hrvatske, no druga je stvar da li su ti sami postupci provedeni u skladu sa nekim međunarodnim pravilima i normama poštenog suđenja, odnosno normalnog i poštenog postupka. Uglavnom, protiv svih tih protiv kojih se vodi kazneni postupak, mora se po propisima Hrvatske izdati tjeralice, a po podacima koje imam takvih je tjeratica oko tisuću i pol.

Više puta od širokog kruga ljudi iz najvišeg vrha hrvatske vlasti obecavano je da neće biti novih tužbi za ratne zločine bez suglasnosti Međunarodnog suda za ratne zločine, no sva obećanja su prekršena.

-Nitko ne može dati garanciju da se neće pokretati kazneni postupci, ako se iz bilo kojih razloga dode do dokaza da je netko počinio takvo djelo. Problem je druge vrste, jer Zakonom o općem oprostima nije data jasna definicija što se smatra najtežim povredama humanitarnog prava koji imaju karakter ratnog zlocina. I to je ono na čemu ja inzistiram već dugo i ubuduće ću na tome insistirati. Treba se zatražiti autentično tumačenje Zakona o općem oprostima i da se odredi ta definicija. Kada se ona bude znala, lakše će se rješavati pojedini predmeti u praksi.

Veoma često se u optužnicama, bar onima na sudovima u Osijeku ili Vukovaru, pojedine osobe terete za fizičko zlostavljanje zatvorenika, granatiranje pojedinih mjesta.

-To je problem na koji ja ukazujem. Mora se u Zakonu o općem oprostima reći, slično kao i u zakonu Bosne i Hercegovine, da za ratni zločin može odgovarati samo onaj tko je nekoga ubio, netko to je nekoga teško ozlijedio ili tko je izdao naredbu da se izvrši ratni zločin. Svi ostali ne bi mogli odgovarati za ratni zločin.

Postavlja se pitanje presuda donesenih u procesima u kojima optuženi nisu bili dostupni. Ukoliko netko takav postane dostupan pravosudnim organima Hrvatske on se privodi, te mu se obnavlja proces. Praksa je uglavnom takva da taj obnovljeni proces opet završava na štetu onoga koga se tereti za ratni zločin.

-U odsutnosti je osuđeno točno 470 osoba. Ta suđenja u odsutnosti nisu provedena u skladu sa Ženevskim konvencijama. I sami vidite da u Haškom tribunalu nema suđenja u odsutnosti. Problem je i kod suđenja u odsutnosti što nije prisutna jedna od stranaka u procesu, odnosno okrivljeni, i samim tim je teško utvrditi materijalnu istinu. I okrivljeni, sudjelovanjem u postupku, isto tako doprinose da se utvrdi materijalna istina. Zbog toga, u tim postupcima gdje je donijeta presuda u odsutnosti, ima mnogo propusta. To je jedan od problema. Drugi je problem što obnavljanje procesa znači i povećanje troškova, jer će se svi ti postupci morati ponoviti kada okrivljeni bude dostupan hrvatskim pravosudnim organima. Upozoravam da svatko onaj tko je u odsutnosti osuđen na kaznu zatvora od pet ili više godina mora već po samom Zakonu o kaznenom postupku biti pritvoren čim bude dostupan. Tada se obnavlja sporni kazneni postupak koji je već prethodno, doduše u odsutnosti okrivljenoga, već bio okončan.

Tako netko može biti i oslobođen optužbe.

-Kako da ne! No, nekih konkretnih podataka nema, jer nije bilo mnogo takvih slučajeva do sada.

Ako je Županijski sud u Vukovaru poznat po velikom broju presuda Srbima iz ovog kraja, onaj u Osijeku najčešće se "bavi" Baranjcima. Koliko uopće postoji "baranjskih grupa" optuženih za ratne zločine?

-Moram napomenuti da nisam upućen u to i toliko ih ne pratim zbog toga što kao pomoćnik ministra pravosuđa ne mogu da se miješam u postupke koji su u tijeku. To mnogi ne shvaćaju, čak i oni koji su pravno educirani. Pomoćnik ministra nema ništa sa sudovima i sa postupcima. Moj posao je više da ukazujem na određene probleme iz te oblasti i da tražim izmjenu propisa. To je ono što je u nadležnosti Ministarstva.

Što se tice tih "baranjskih grupa", mislim da ih ima dvije: jedna je tzv. "batinska grupa", a druga "belomanastirska", upravo ova kojoj se sada sudi i koja štrajka gladu. Većina iz one "batinske grupe" već je puštena na slobodu.

Kako netko može saznati da li se protiv njega vodio ili vodi sudski proces?

-Na žalost, tu je vrlo malo učinjeno. Koliko znam, ne postoji dobra suradnja između UNHCR-a u Hrvatskoj, hrvatskog Ministarstva pravosuđa i UNHCR-a u Jugoslaviji, te drugih organa i organizacija u toj zemlji. Tu bi se trebalo poraditi malo više, jer po meni to nisu tajni podaci, naročito za ove osobe koje su sudene u odsutnosti. Uspostavljanje jednog sustava koji bi omogućio ljudima, potencijalnim povratnicima dobijanje točnih podataka bilo bi dobro rješenje. Što se tiče podataka o postupcima koji su u tijeku, oni se mogu dobiti u sudovima. Ako je protiv nekoga podignuta optužnica, tada sud na području na kojem je neka osoba boravila prije odlaska iz Hrvatske, ima sve te podatke. Tada je samo pitanje organiziranja posla i načina na koji će se prikupiti ti podaci i prezentirati povratnicima.

Smatra se da je jedna od većih prepreka ozbiljnijem povratku izbjeglica u Hrvatsku i strah od mogućeg uhićenja. Navodi se i podatak da je do sada uhićeno više desetina srpskih povratnika. Imate li konkretne informacije o tome koliko je Srba po hrvatskim zatvorima?

-Ne znam baš točno koliko ima Srba, ali znam da je u hrvatskim zatvorima 111 osoba koji su osuđeni zbog kaznenog djela ratnog zločina. Taj broj, dakle, uključuje i Hrvate. Od tih 111 osoba njih 49 je pravomoćno osuđeno i nalazi se na izdržavanju kazne u Kaznenom zavodu Lepoglava. Od tih 49 zatvorenika, prema podacima kojima raspolazem, samo su trojica Hrvata, dok su ostali građani srpske nacionalnosti. Ukupno 62 osobe se nalaze u pritvoru, isto tako zbog kaznenog djela ratnog zločina uglavnom protiv civilnog stanovništva. Od toga je sigurno njih polovica srpske nacionalnosti, dok su ostali hrvatske i drugih nacionalnosti.

Na kraju, kako uopće učiniti nešto da bi se Zakon o općem oprostima primjenjivao na pravi način ili što uraditi da se on izmjeni i dopuni kako bi bio na korist brojnim građanima, ali i cijeloj državi?

-Zalažem se za tako nešto, no oni koji su vezani za njegovu primjenu tvrde da se Zakon o oprostima u potpunosti primjenjuje. Tvrdim suprotno, jer primjeri iz svakodnevne prakse pokazuju da se često puta za ratni zločin optužuju ljudi koji nisu počinili takav zločin. Nisu počinili takve najteže povrede humanitarnog prava koje imaju karakter ratnog zločina kako je to navedeno u članu 3. Zakona o općem oprostima, nego su počinili nešto što se smatra sastavnim dijelom oružane pobune. Recimo, ako je netko nekoga ošamario - to, po mom mišljenju, nije ratni zločin. To bi u Zakonu trebalo jasno naznačiti. I dalje ću inzistirati da se od Sabora traži autentično tumačenje spornog zakona i njegovog trećeg članka. No, kao i uvijek, od politike i političkih prilika, odnosa i ocjena, ovisi da li će se ći na tumačenje teksta tog zakona.

Interview: Žarko PUHOVSKI, predsjednik Hrvatskog helsinškog odbora za ljudska prava

"TJERALICE NISU PREPREKE ZA POVRATAK"

Prema nekim informacijama, Hrvatska je nedavno Interpolu dostavila nekoliko stotina tje ralice za osobama koje su navodno počinile kazneno djelo ratnog zločina. Govori se o postojanju ukupno 1.545 takvih tje ralice. Može li se konstatirati da je Hrvatska svjetski rekorder po broju ratnih zločinaca i rapsanih tje ralice za njima?

-Hrvatska ni u kojem slučaju nije svjetski rekorder, jer postoje države koje imaju po nekoliko tisuća tje ralice. Tako Hrvatska ne može biti ni među prvih deset, a kamoli svjetski rekorder. Isto tako, nije poslano nekoliko stotina tje ralice, nego nekoliko desetina, jer postoji njih nekoliko stotina ukupno iz ranijih godina. Na kraju, radi se o osobama koje su pravomoćno osuđene za ratne zločine, pa se tako ne radi ni o Interpolu, niti o hrvatskoj policiji, nego o sudstvu. Problem je u tomu što su gotovo sve te osobe, ili praktički sve te osobe, osuđene u odsutnosti i to navodi na stanovitu sumnju, da se blago izrazim, u objektivnost procesa. O tome se samo radi kad je riječ o tje ralicama. Ako se počinje govoriti o njima ispada kao da se traži od policije da ne postupa po zahtjevima suda – to bi bio kraj pravne države. Mora se, dakle, početi od ponovnog propitivanja, ponovnog otvaranja svih tih procesa za koje postoji interes da se otvore, jer postoji dovoljno razloga za sumnju, dovoljno smo toga posljednjih godina vidjeli da nas na to upućuje, da mnoge od tih procesa treba doista ponovno provesti. Mnogi će od njih onda, lako je moguće, dati i druge rezultate.

Kako komentirate cinjenicu, koju sam dobio iz više izvora, da netko za kim je raspisana tjeratica to može saznati tek kada ga hrvatska policija uhapsi pri pokušaju legalnog ulaska u zemlju ?

-To naprosto nije točno! Tvrdim javno da cu svakomu tko se meni javi u roku od 48 sati moci ishoditi ovlaštenu odgovor na pitanje nalazi li se njegovo ili njezino ime na tjeratici. Za nekoliko ljudi koji su me pitali dobio sam tako nešto i svaki put se pokazalo točno. Ne mislim da se radi o nekim mojim posebnim vezama, nego da takvu informaciju može dobiti svatko kod nadležnog ureda Interpola u Zagrebu.

Veoma cesto se u optužnicama ljudi terete za djela koja se baš i ne mogu okvalificirati kao ratni zlocin?

-Nisam baš upucen u sve te optužnice, jer se radi sigurno o preko tisuću takvih dokumenata. Na žalost, upoznat sam sa dovoljno velikim brojem da bih mogao ustanoviti slijedeće: da se u njima najčešće, po mom znanju, korektno opisuje, kako bi se to kod pravnika reklo "bice ratnog zlocina", ali događaji koji bi trebali konkretno potkrepiti da se dogodio ratni zlocin nisu najčešće precizno opisani, i tu vidim poteškoće. Dakle, imate nekoliko elemenata ratnog zlocina: zlocin genocida, zlocin nad civilnim stanovništvom, zlocin prekomjerne uporabe oružane sile, itd. To su sve stvari koje su konvencijama dosta dobro opisane i one su uglavnom prepisivane u optužnicama sasvim korektno. Ono što nije korektno, u nizu optužnica koje sam vidio, jest navođenje mjesta i vremena u kojemu je određena osoba koja je okrivljena ili već osuđena, tom i tom akcijom taj zlocin pocinila na štetu tih i tih osoba. Tu vidim poteškoće. Dakle, ne u samom opisu ratnog zlocina kao međunarodno pravne cinjenice, nego u konkretnom cinjenicom opisu koji bi trebao odgovarati formulacijama iz međunarodnog prava.

Kako ocjenjujete rad hrvatskih sudova koji se bave, ili su se bavili, procesuiranjem ratnih zlocina?

-U ovom trenutku se veoma malo sudova, uglavnom sud u Rijeci i sud u Osijeku bavi procesuiranjem takvih slučajeva. No, sudovi koji su se bavili time, nisu se narocito istaknuli, pogotovo kada je riječ o velikom broju procesa protiv osoba u odsutnosti. Pogotovo ako znamo da je jasno da su od svih osoba koje su ikada u Hrvatskoj pravomocno osuđene za ratni zlocin, situacija takva da su sve bile na strani, kako se to službeno kaže, JNA i pobunjenih Srba. Na tzv. hrvatskoj strani bio je samo jedan covjek. To je Dinko Šakic koji je osuđen za ratni zlocin u Drugom svjetskom ratu u logoru Jasenovac.

Smatra se da je jedna od vecih prepreka ozbiljnijem povratku izbjeglica u Hrvatsku i strah od moguceg hapšenja. Da li i Vi dijelite takvo mišljenje?

-Ne dijelim takvo mišljenje! Mislim da ima veoma premalo tjeratica, jer smatram da je puno više i Srba i Hrvata pocinilo ratne zlocine. Prema mom mišljenju, trebalo bi biti pet do deset puta više tjeratica i procesa, i protiv Srba i protiv Hrvata. Dakle, brojke za mene nisu problem, nego je za mene problem u tomu što se bojim da se nerijetko pojavljuju krive osobe cime se rade dva prekršaja: okrivljuje se nevinna osoba i istovremeno se ne dira osoba koja je kriva. Drugi je problem kompozicija skupina protiv kojih se vode procesi. Prema toj kompoziciji, imate u skupini ljudi okrivljenih za ratne zlocine dvojicu ili trojicu za koje su svi uvjereni da su krivi, dvojicu ili trojicu za koje su svi uvjereni da su nevini i dvojicu ili trojicu za koje nitko točno ne zna. Tako ne možete grupu kao cjelinu uopće niti zastupati sa stajališta ljudskih prava, nego uzimati samo u obzir ono što je procesne naravi, odnosno ponaša li se sa njima korektno u zatvoru, i sl.

Zanima me i kako ocjenjujete procedure koju moraju proci gradani srpske nacionalnosti prilikom povratka na podrucje Banije, Like, Korduna, Dalmacije, zapadne Slavonije u smislu obracanja i prijave policijskim organima? Poznato je da moraju proci i svojevrsni "informativni razgovor" u kojem bivaju ispitivani o nekim događajima iz ratnog razdoblja.

-Ono što znam je cinjenica da se u usporedbi sa situacijom iz 1997. godine trajanje tih razgovora znatno skratilo i da je atmosfera, u pravilu, znatno manje neprijateljska. Te godine imali smo situaciju da su ljude držali i po 24, 36 ili 48 sati. Ispitivali ih sa veoma ružnim rijecima koje su se ticale nacionalnosti tih ljudi, itd. Danas toga nema. U vecini slučajeva, koji su meni poznati, ponašanje policije je korektno. Momentalno, u glavi imam dva ili tri slucaja, doslovce, koji su do mene došli i u kojima ponašanje policije nije bilo korektno i mi smo tada intervenirali. Meni se cini da nema razloga biti protiv toga. Bio je rat, pocinjen je veliki broj ratnih zlocina, policija treba obaviti svoj posao, a radi se samo o tomu da taj posao bude izveden korektno i pristojno, a sve drugo mi se cini necim što se nakon rata mora obaviti da bi se upravo omogucila normalizacija. Onda bi se moglo reci i ljudima u susjedstvu, ta i ta osoba je provjerena u policijskom postupku i nemate pravo o njoj govoriti ono što se nerijetko događa da susjedi govore kad se netko vrati.

Kraj je godine, Hrvatski helsinški odbor priprema svoj redoviti polugodišnji izvještaj o stanju ljudskih prava u Hrvatskoj. Kako uopće ocjenjujete stanje ljudskih prava i prava nacionalnih manjina na područjima povratka?

-Moram istaknuti da smo po prvi put u posljednjih nekoliko godina u situaciji da možemo reci da dolazi do stalnog, ali upravo nevjerojatno polaganog napretka. Dakle, stvari nisu lošije, nego su manje loše nego godinu prije ili godinu prije nje. Napredak je, zapravo, frustrirajuće polagan. Postigli smo, kao nacija, napredak u ovim najtežim oblicima kršenja ljudskih prava, jer nema više, praktički, oduzimanja života ili njegovog ugrožavanja na međunarodnim i drugim osnovama, ali se pritisak preselio na socijalne probleme i probleme povratnika. Tu se u nekim sredinama pojavljuje mogućnost da se kaže da je situacija čak i gora, nego prije nekoliko godina. Tako imamo, s jedne strane, lokalne vlasti koje se više ne smatraju u obvezi spram zagrebackog središta moći, jer su oni HDZ-ovci, a u Zagrebu HDZ-ovci nisu na vlasti, pa su još slobodniji u svojim postupcima. Primjerice je to tako, na žalost, u Vukovaru, u nekim mjestima na Baniji, pa djelomice i u Kninu. S druge strane, ova Vlada nije kao nekadašnji HDZ-ovski aparat aktivno protiv povratka, nego je, recimo to tako, ona neutralna. Ona ne čini ništa protiv povratka u osnovi, ali, po mojem sudu, ne čini ništa ni za povratak. Kad učini nešto negativno, kao što je veoma pogrešno i nespretno postupanje potpredsjednice Vlade, gospode Željke Antunović u vezi sa stambenim pravima, onda se na drugoj strani čini nešto malo pozitivno. Rekao bih da je ukupna suma djelovanja središnje vlasti nula, a ukupna suma najvećeg dijela lokalnih vlasti je negativna, tako da se u područjima povratka situacija ne popravlja u odnosu na 1998. ili 1999. godinu.

HRVATSKI HELSINŠKI ODBOR ZA LJUDSKA PRAVA (sjedište):

ZAGREB, Ilica 15/III, 10 000 Zagreb, CROATIA

Tel. + 385 1 481 23 22, Fax + 385 1 481 23 24

E-mail: hho@zg.tel.hr & glas@open.hr

WEB: www.open.hr/com/hho

Suradni centri:

- Županija DUBROVACKO-NERETVANSKA

Zdravko Bazdan
Ivana Gorana Kovacica 45
20 000 Dubrovnik
tel/fax +385 20 418 557
fax +385 20 451 801

- Županija OSIJECKO-BARANJSKA

Jaroslav Pecnik
Vj. A. Cesarca 34
31000 Osijek
tel/fax +385 31 212 265
mobile +385 98 338 634

- Županija ŠIBENSKO-KNINSKA

Olga Šimić
Gojka Šuška 12
22 300 Knin
tel/fax +385 22 660 622
mobile +385 99 454 836

- Županija VUKOVARSKO-SRIJEMSKA

Saša Lalić
Zmajeva bb
32000 Vukovar
tel/fax +385 32 442 598
mobile +385 99 426 190

- Županija SPLITSKO-DALMATINSKA

Hajdi Katinac
mobile +385 99 454 835

Ljubomir RADIC, pomoćnik ministra unutarnjih poslova iz redova srpske nacionalne zajednice:

"POVRATAK PRIJECI STRAH OD "CRNIH LISTA" I TJERALICA"

Ratni zločini i genocid kao breme i posljedica ratnih događanja na prostorima bivše Jugoslavije odavno su tema zanimljiva za brojne polemike bilo u medijima, parlamentu ili u svakodnevnom razgovoru običnih ljudi. Isto tako i problem privodenja i procesuiranja odgovornih za takva kaznena djela, akutan je i aktualan i u Hrvatskoj, pogotovo kada su u pitanju njeni građani srpske nacionalnosti.

Za mišljenje o problemu ratnih zločina, aktivnostima policije u ovom procesu, raspisanim tjeralicama i mehanizmima saznavanja da li je za nekim ista raspisana, zamolili smo i Ljubomira Radica, pomoćnika ministra unutarnjih poslova. Imenovan na ovu funkciju kao predstavnik srpske nacionalne

zajednice, pomoćnik ministra Radić svakodnevno se suočava i sa problemom tumačenja odredbi kaznenog zakona koje se odnose upravo na djelo okvalificirano kao ratni zločin.

Polazeći od opće pravne definicije ratnog zločina, prema kojoj su to najteža krivična djela protiv života, civilnog stanovništva i zarobljenika, odnosno ljudi koji nisu u mogućnosti da se brane i koji nisu vojnici i da su ona obuhvaćena kaznenim zakonom, ali i određenih međunarodnim normama, pomoćnik ministra Radić podsjeća i kako se za takva djela ne može propisati oprost ili primjeniti amnestija.

Da bi se lakše shvatio ovaj problem, on je i podsjetio na mehanizam koji prethodi samom sudskom procesu i koji najlakše objašnjava pojavu velikog broja tjeranica u Hrvatskoj. Podsjećanja radi, policija najčešće na temelju usmenih iskaza svedoka dolazi do saznanja da je počinjeno kazneno djelo ratnog zločina. Zatim se utvrđuje postoji li osnovana sumnja da je to počinjeno i na temelju takve ocjene podnosi se kaznena prijava državnom odvjetništvu. Ono provodi istragu i na temelju rezultata istrage donosi optužnicu koju upućuje prema sudu i kojom se optužuje određena osoba. Ukoliko je optužnica osnovana, sud provodi postupak i donosi odluku, odnosno presudu o tome da li je optužena osoba kriva ili nije, odnosno propisuje joj kaznu. Ukoliko je neka osoba osuđena u odsutnosti, jer nije bila dostupna policiji, niti pravosudnim organima, sudovi propisuju tjeralice i dostavljaju ih MUP-u da ih provede. Ukoliko se određena osoba sa tjeralice sretne bilo gdje na području Hrvatske ili na granicnom prijelazu prilikom ulaska u državu, policija postupa prema tjeratici, odnosno tu osobu lišava slobode i sprovođa u zatvor prema nadležnosti suda koji je raspisao tjeralicu.

Prema Zakonu o općem oprost, sve osobe koje su u odsutnosti osuđene imaju pravo na obnovu postupka, zbog toga što nisu imale mogućnost da se brane, što predstavlja jedno od njihovih temeljnih prava. Koliko će to potrajati zavisi od suda, a osoba sve to vrijeme u pravilu provodi u pritvoru, jer je takvo djelo okvalificirano kao veoma teško krivično djelo.

Pomoćnik ministra Radić upozorava kako se iz prvog dijela zadataka koje provode službenici policije prilikom prikupljanja saznanja o tome da li je počinjeno kazneno djelo ratnog zločina, najčešće rada niz problema. Istice kako je u takvim situacijama teško prosuditi da li je nešto kazneno djelo ili nije, odnosno da li se radi o nečijoj "pakosti" samo zato što je netko u inkriminirano vrijeme bio različite nacionalnosti i tako bio obilježen da je nešto učinio.

-Koje sve posljedice proizilaze iz toga ako se utvrdi da je sve zapravo i bila zabuna može se vidjeti na primjeru osobe koja je bila u radnom odnosu. Njoj se može desiti da joj prestane radni odnos. Ako joj se to i ne desi može se desiti da u sredini, koja je najčešće mješovita, unatoc oslobadajućoj odluci, dotična osoba bude zauvijek 'obilježena' za susjede druge nacionalnosti - kaže pomoćnik ministra Radić. Po njegovim riječima, unatoc tome što postoje određene "crne liste" krivaca nastale kao posljedica rata, postoji i vrijeme koje sve to demantira, ali i ljudi koji su već vidjeli da tako nešto nije moguće.

Zbog svega, on ukazuje na problem koji je prisutan u obliku bojazni kod ljudi koji su izbjegli iz Hrvatske u druge zemlje zbog opravdanog straha za svoj, ali i život svojih najbližih. Takvi ljudi, prema njegovom mišljenju, strahuju da eventualno nisu na nekoj listi i zbog toga se ne vraćaju.

Pomoćnik ministra Radić napominje i kako je o ovim problemima razgovarao i sa ministrom policije Šimom Lucinom, ali i nekim kolegama u ministarstvu, te ukazuje na neophodnost prije godinu dana započete akcije Državnog odvjetništva u cilju pregledavanja svih predmeta koji su na nižim razinama stavljeni sa strane. U tim predmetima, prema njegovom mišljenju, trebala se sagledati opravdanost pojedinih postupaka i utvrđivanja činjenica da li negdje postoji sumnja da je počinjeno određeno kazneno djelo kako bi se nastavilo sa postupkom. Nakon pokretanja takve akcije, odnosno svojevrsne revizije tih predmeta, uslijedio je, po njegovim riječima, val hapšenja, pogotovo u Baranji. Iza toga postojala su pojedinačna hapšenja, opet u Baranji, kada je uhapšen i bivši dožupan Boško Jancić, ali i niz hapšenja na granicama ljudi koji su manje poznati. Za te ljude javnost nije mnogo znala, no oni su bili poznati policiji i državnom odvjetništvu.

-Onima koji poznaju te uhapšene ljude, njihovom susjedima, rođacima, poznanicima, to i dalje stvara određene nedoumice, pogotovo u donošenju odluke o povratku - smatra Radić i dodaje kako ti ljudi, nakon takvih hapšenja, jednostavno bivaju obeshrabreni, iako žele se vratiti.

-Nepostojanje jasnih uputa ili određenih informacija o načinu na koji određena osoba može doznati da li se nalazi ili ne nalazi na nekoj tjeratici jeste nešto negativno ne samo za te ljude koji se nalaze tamo, nego i za sve druge koji se nadu u tome krugu ljudi - napominje Radić. On podsjeća i kako je do prije pola godine UNHCR imao mehanizam kojim je davao takve ili slične odgovore, tako da sada postoji šutnja o tome.

-Jedino dolaskom na granicu, odnosno ulaskom u Hrvatsku, možete dobiti odgovor na pitanje da li ste predmetom tjeralice ili niste. Ukoliko jeste, bicete odmah na granici lišeni slobode i privedeni - upozorava Radić.

Vežano uz promjene koje su se dogodile u Jugoslaviji i njihovog prijema u Interpol, Radic ukazuje na cinjenicu da je obaveza svih clanica ove organizacije da postupaju po tjeralicama koje su medunarodno raspisane. Osim toga, on dodaje i da svatko kad-tad mora doci po odredene dokumente u mjesto gdje je nekada živio i radio. Prema njegovom stavu, "nema razloga da se nešto skriva, nego bi ljudi koji su na tjeralicama trebali jednostavno da pokušaju razjasniti zašto ih se tereti, jer nitko nema više ni volje, ni želje da bilo koga sakriva, ako je ucinio nešto loše".

Osim problema progona za navodni ratni zlocin i eventualnog pojavljivanja necijeg imena na tjeratici hrvatskih policijskih i pravosudnih organa, gradani povratnici cesto su u nedoumici što trebaju uraditi prilikom svog povratka umjesto prethodnog prebivališta. Govoreci o tome, pomocnik ministra policije, Ljubomir Radic istice kako prvenstveni problem predstavlja posjedovanje validnih putnih isprava. On kaže kako je kod osoba koje su izbjegle iz Hrvatske još uvijek u velikom broju slucajeva prisutan problem neposjedovanja hrvatskih, niti dokumenata bilo koje druge države. Takvima je problem ulazak u državu, no još uvijek postoje mehanizmi ishodovanja dokumenata preko diplomatskih predstavništava Hrvatske u Jugoslaviji, ali i uz pomoc misije UNHCR-a.

-Po dolasku u Hrvatsku, odnosno u mjesto svoga prijašnjeg prebivanja, jedna je od obaveza gradana prijavljivanje najbližoj policijskoj postaji. Mislim da od toga nitko ne treba zazirati, bez obzira na sve price koji su eventualno ispricane - kaže Radic. Tim se cinom, kako pojašnjava, prijavljuje boravak i eventualno podnosi zahtjev, ukoliko to vec nije ucinjeno, za ishodovanje osobnih dokumenata. Nakon toga uslijedit ce poziv na tzv. informativni razgovor koji se odnosi na odredene događaje iz ratnih godina od 1991. do 1995. godine. Prilikom ovakvih postupaka gradani, prema recima Radica, ne bi trebali imati nikakvih problema, pogotovo ne u smislu eventualnog prisiljavanja na davanje posebnih odgovora.

-Smatram da to ne bi trebala biti prepreka, niti bauk bilo kome, ukoliko naravno netko od strane policajaca bude nekorektan. Tada se treba neposredno obratiti višem nadređenom, na kraju pismeno i meni - istice Ljubomir Radic. Mišljenja je da ukoliko određeni povratnik ne bude imao problema na granicom prijelazu, ne bi trebao očekivati ni bilo kakve probleme sa policijom prilikom prijave svog povratka.

Izražavajući zadovoljstvo stanjem sigurnosti na podrucjima posebne državne skrbi, pomocnik ministra policije Ljubomir Radic ipak se dosjetio nekih pojedinacnih ekscesa koji sami po sebi predstavljaju problem. Pozvao je svakoga gradanina koji je doživio nekakav incident ili napad, odnosno tko smatra da je neopravdano bio predmetom necije samovolje, da reagira ne ustrucavajući se da o tome obavijesti i organe reda, jer ce samo tako sprijeciti da mu se ubuduće tako nešto ne dešava ponovno.

-Policija je jednostavno dužna štiti svaku osobu bez obzira na nacionalnu pripadnost, bez obzira na bilo što drugo. Jednim korektnim ophodjenjem, kako policije prema stanovnicima, tako i stanovnika prema policiji i stanovnika medusobno, može se doci do zadovoljavajuće razine sigurnosti na određenom podrucju - istakao je Radic.

No, upozorio je kako gradani moraju biti svjesni da postoje još uvijek određeni periodi kada se tenzije pojacavaju na određenom podrucju, no i dodao da policija u takvo vrijeme poduzima pojacane radnje u cilju osiguranja sigurnog života na tome podrucju i preventivnog djelovanja. Po uvjerenju pomocnika ministra policije, stanje sigurnosti moglo bi biti i bolje, no i kao takvo ne bi trebalo biti smetnja povratku osoba koje se još uvijek nalaze izvan granica Hrvatske.

Interview, Jovan Mrkic, nacelnik povratnicke općine Krnjak

OČEKUJE SE RJEŠAVANJE SVE VIŠE ZAHTJEVA ZA POVRATAK PRIVATNE IMOVINE

Opcina Krnjak, koju cini 30-ak sela, nalazi se na magistralnoj cesti D-1 koja vodi od Zagreba, preko Karlovca i Plitvica do jadranske obale. Obuhvaca podrucje od 204 kvadratna kilometra i danas, prema podacima predstavnika lokalnih vlasti ima oko 2,5 tisuće stanovnika. Taj je broj u odnosu na predratnih 3.204 stanovnika znatno manji, no i ohrabrujući. Odgovorni u općini Krnjak ce reci kako je omjer stanovnika na ovom podrucju negdje oko 70:30 posto u korist Srba.

U razgovoru sa Jovanom Mrkicem, nacelnikom ove općine, doznali smo više o situaciji na ovom podrucju, perspektivama (su)života, procesu obnove i povratka imovine, razvoju poljoprivrede.

Opcina Krnjak smještena na podrucjima od posebne državne skrbi ima i epitet povratnicke. Kako ocjenjujete sveukupnu situaciju na podrucju općine kojoj ste na celu?

-Opcina Krnjak, iako je cini 20-ak sela, relativno je malena, nerazvijena i nerazlikuje se puno od ostalih jedinica lokalne samouprave na ovom podrucju. Generalno gledajući stanovništvo se više vratilo u

selima koja su "ušorena". No, u svim selima primjetna je ispomoc ljudi jednih drugima i što bi trebalo da uvjetuje i povratak ljudi, jer uvijek netko ocekuje da ce mu prvi susjed pomoci u pocetku novog života.

Da li se i na podrucju Vaše općine, kao i u drugim, vratila uglavnom staracka populacija?

-Sve se razlikuje od mjesta do mjesta. Postoje neka naša sela, kao što sam rekao, veca i ušorena, gdje se relativno dosta vratilo i mladih ljudi. Sve skupa se se vratilo i stotinjak djece koja pohađaju osnovnu, a jedan dio njih i srednje škole u Karlovcu. U nekim selima vratila se starija populacija, no mi oceujemo povratak i drugih naših sugradana obzirom da pokušavamo stvarati uvjete na razvoju poljoprivrede i svih djelatnosti vezanih uz nju. Oceujemo i veci broj povratnika nakon akcije u kojoj su predstavnici naših općina, pa i ljudi iz Krnjaka, išli u Jugoslaviju sa ciljem prikazivanja stanja na ovim podrucjima. Vjerojatno tamo ima dezinformacija o suživotu, opasnostima svih vrsta. Kod nas je situacija dosta snošljiva, nema incidenata. Sam suživot je moguc i moram napomenuti da nismo imali nekih ozbiljnijih situacija u kojima je trebalo intervenirati.

Dakle, Vaši su predstavnici posjetili Jugoslaviju i podrucja na kojima se u vecem broju nalaze potencijalni povratnici u Hrvatsku. Kakvu su sliku stekli i na kakve su reakcije naišli tokom svojega posjeta i razgovora sa svojim sugradanima?

-Predstavnici općine Krnjak posjetili su podrucje okruga Valjevo, jer je tamo dosta izbjeglica sa našeg podrucja. Koliko sam informiran od mojih suradnika, pokazalo se da su ljudi dosta neinformirani o stanju na ovom podrucju, odnosno da postoje određene dezinformacije da je kod nas još uvijek opasno. Nakon razgovora sa tim ljudima, u kojima su naši suradnici situaciju na podrucjima povratka dosta relativno prikazali, smatram da je njima pruženo dosta informacija. Pogotovo se to odnosi na zahtjeve za obnovu, jer mnogi to nisu ni uciniili, iako je odavno krenula incijativa, cak i putem TV-spotova. Na žalost, dosta ljudi to nije ucinilo, a veliki broj njih nije podnio ni zahtjev za povratak imovine. Tako su naši predstavnici djelovali i u tom pravcu, informirajući ih o mogućnostima povratka, mogućnostima obnove i o svemu što se ovdje do sada napravilo.

Kako uopće tece obnova na podrucju općine Krnjak?

-Država do sada nije obnovila niti jedan objekt! Do sada je rješanjem odobreno pet zahtjeva za obnovu i nadam se da ce taj proces uslijediti u narednoj godini. Tu su još i dvije financijske pomoci od ukupno 140 podnijetih zahtjeva. Jedan dio je riješen odbijanjem, jer su prethodno vec postojale donacije međunarodnih organizacija. Smatram da se tu radilo o djelomicno obnovljenim objektima i mislim da nije u redu da se takvi zahtjevi za obnovu odbacuju. Takva donacija predstavljala je djelomicnu, a ne totalnu obnovu kako se to obnavlja državnim sredstvima. U tom smislu nismo do kraja zadovoljni. Održali smo i neke razgovore sa predstavnicima županije i nadam se da ce sve to sada krenuti na bolje.

Kako tece proces povratka imovine?

-Ovo pitanje smo aktivnije poceli rješavati, tako da smo u posljednjih mjesec dana pozitivno okoncali ukupno osam slucajeva. Takav trend oceujemo i dalje. U toku naredne godine oceujemo da bi se sva pitanja oko zauzete imovine trebala riješiti i u sto posto slucajeva vratiti njenim vlasnicima. Svi ljudi koji se vracaju neka podnose i zahtjeve za podnošenje povratka imovine, jer cemo im mi u svemu pomoci, kako u obnovi, povratku imovine, snalaženju i u svemu što možemo.

Kakve su uopće perspektive za pocetak novog života za sve one koji su se vratili ili koji namjeravaju da se vrte? Cime se to ljudi mogu baviti?

-Ljudi se uglavnom bave poljoprivredom, jer je samo jedan manji dio ljudi zaposlen u nekim drugim djelatnostima. Ako je rijec o samoj poljoprivredi, više je zastupljeno stocarstvo, no treba pozdraviti i sve veci interes za ratarstvo. Tome su pogodovali i određeni poticaji, pa se to dosta pozitivno odrazilo na proizvodnju žitarica, posebno kukuruza. Tako danas ljudi siju i do deset hektara kukuruza ili drugih žitarica, što je u ovim uvjetima dosta zapanjujuce. Naravno, sve to treba zahvaliti poticajima koji dolaze u obliku jeftinije nafte, repromaterijala itd. Nekada je ovdje bilo jako puno stoke, održavao se i veliki stocni sajam u mjestu Krnjak. Sada smo cak i došli na ideju da isplaniramo akciju ponovnog aktiviranja tog "dogona" stoke. Moram primjetiti da postoji i jako veliki broj proizvođača koji imaju i po pet-šest krava, tako da od mlijeka ostvaruju relativno dobre prihode.

Zaposlenost je na vrlo niskoj razini?

-Uglavnom je u pojedinim tvornicama i manjim proizvodnim objektima koji rade zaposleno veoma malo domacih ljudi. Radna snaga uglavnom se dovozi sa strane, odnosno iz Karlovca, Duge Rese i okolnih mjesta. Sama općina i njeni stanovnici imaju dosta skromne i male prihode. Prirezi i porezi isto tako ostaju u mjestima odakle dolaze ti ljudi, odnosno gdje imaju prebivalište.

Kakav je odnos snaga u Opcinskom vijeću i kako funkcionira lokalna vlast u općini Krnjak?

-Tocno stanje je ovakvo: od ukupno 13 vijećnika, njih šest je iz SDP-a, tri iz Samostalne demokratske srpske stranke, dva iz HDZ, te dva neovisna vijećnika. Do sada smo se dobro slagali i na svim sjednicama, osim na posljednoj, bili su prisutni svi predstavnici. Na posljednjem zasjedanju Opcinskog vijeća blok HDZ-a i nezavisnih vijećnika napustio je sjednicu jer nisu dobili potpredsjedničko mjesto u Vijeću. Inace, to smo mjesto mi i nudili nezavisnoj listi u eventualnoj koaliciji, no kako je to odbijeno, koalirali smo sa SDSS-om i u tim dogovorima to smo mjesto dali njima.

Kako izgleda suživot u općini Krnjak, budući da, osim povratnika Srba, na tom području živi dosta Hrvata izbjeglih iz srednje Bosne, kao i ljudi iz drugih područja Hrvatske, uglavnom branitelja?

-Nema ovdje za sada nikakvih incidenata. Koliko vidim, čak i neki najbliži susjedi suraduju. Doduše, neki to i ne cine. Smatram da je to stanje snošljivo i da nema potreba za nekim intervencijama kako je to bilo u nekim drugim mjestima gdje je bilo incidenata. I ovo što se dogodilo u Opcinskom vijeću smatram samo prolaznim problemom, te očekujem da će se vijećnici priključiti daljnjem radu Vijeća.

Kakvu biste poruku uputili ljudima koji se još uvijek nisu odlučili vratiti u svoja prethodna prebivališta?

-Ljudi bi se u svakom slučaju trebali vratiti na svoja ognjišta. Nastojat ćemo da tim ljudima pomognemo u obnovi. Da li preko raznih donacija, da li preko države, odnosno županije, pokušat ćemo kroz razvoj poljoprivredne proizvodnje stvarati uvjete da ljudi od nečega mogu u početku da ostvaruju prihode. Na taj način vjerojatno će bolje živjeti na svojem imanju, nego tamo gdje nisu na bili svome i gdje takode nisu imali posla.

Opcina Krnjak (Karlovačka županija)

Krnjak 5

Tel: +385 47 727 001

Jovan Mrkic, načelnik općine

+ 385 99 433 238

- **Naselja općine Krnjak:** Bijeli Klanac, Brebornica, Budacka Rijeka, Buric Selo, Catrnja, Donji Budacki, Dugi Dol, Dvorište, Gornji Budacki, Gornji Skrad, Grabovac Krnjacki, Grabovac Vojnicki, Hrvatsko Žarište, Jasnic Brdo, Keserov Potok, Krnjak, Mala Crkvina, Mlakovac, Pavkovic Selo, Perici, Podgorje Krnjacko, Poljana Vojnicka, Ponorac, Rastovac Budacki, Suhodol Budacki, Trupinjak, Velika Crkvina, Vojnovic Brdo, Zagorje, Zimic.

V I J E S T I

J.Omejec: EVROPSKI SUD MOGAO BI STANARSKO PRAVO POISTOVJETITI S VLASNIŠTVOM

U vezi špekulacija da bi Evropski sud uskoro mogao donijeti presude kojima bi se u Hrvatskoj izjednačio stanarska prava s pravom vlasništva, mišljenje o tome iznijela je sutkinja Ustavnog suda RH i profesorica na Pravnom fakultetu u Zagrebu Jasna Omejec.

Iako nema spoznaja o tome da se spremaju takve presude u slučaju Hrvatske, ona je upozorila na sličnu presudu koji je Evropski sud donio u slučaju Cipra.

Naime, ta država ima sličan model stanarskih prava kao što je to imala i Hrvatska, a Evropski sud je na slučaju Cipra utvrdio da se takvo stanarsko pravo može poistovjetiti s vlasništvom.

R. Cacic: VRATIT ČEMO SVU IMOVINU

Ministar obnove, graditeljstva i javnih radova Radmiri Cacic, govoreći u emisiji "Brisani prostor" Hrvatske televizije, potvrdio je da je Vlada odlučna sprovesti odluku o vraćanju zauzete imovine građana srpske nacionalnosti do kraja sljedeće godine.

Podsjetivši da prema evidenciji ima oko 9.500 takvih stambenih objekata, Cacic je rekao da će država na odgovarajući način zbrinuti one građane koji sada koriste te objekte. On je također najavio da će država isplatiti nadoknadu (najam) građanima čiju imovinu, odnosno stambene objekte, sada koriste drugi.

Govoreći o problemu povrata stanarskih prava građanima srpske nacionalnosti, ministar Cacic je iznio stav da oni građani koji mogu dokazati da su pod prisilom napustili stan na koji su imali stanarsko pravo, ili da su objektivno bili u nemogućnosti da se u njega vrate, trebaju u sudskom procesu ostvariti povrat stanarskog prava. Međutim, on je također upozorio da je pravosudni sustav u Hrvatskoj usko grlo, te da njegovo nefunkcioniranje nailazi na kritiku međunarodnih krugova.

HRVATSKA I BiH POTPISALE UGOVOR O POVRAKU IZBJEGLICA

Hrvatska i Bosna i Hercegovina potpisale su na petoj sjednici Međudržavnog vijeća za suradnju dviju zemalja, održanoj u Zagrebu, Ugovor o povratku izbjeglica i tri protokola vezana za međugranicnu problematiku.

Ugovorom o povratku izbjeglica, kako je rečeno nakon sastanka, dvije će zemlje zajednički utvrđivati i usaglašavati planove povratka, a dogovoreni su i neki rokovi i nositelji pojedinih projekata.

Hrvatski predsjednik Stjepan Mešić ocijenio je kako je ovaj susret dao novi poticaj u produbljivanju odnosa između Hrvatske i BiH, te se založio da se bilateralni odnosi nadopunjuju i češćim kontaktima na nižim razinama u kojima se dobrosusjedski odnosi uobličavaju i razvijaju.

Voditelj bosanskohercegovačkog izaslanstva i predsjedavajući Predsjedništva BiH Jozo Križanović naglasio je kako je Međudržavno vijeće konstatiralo da je BiH ratificirala Sporazum o slobodnom prolasku kroz Neum i luku Ploče, te da se identičan potez očekuje i od hrvatske strane. Taj sporazum, po njegovim riječima, može imati naknadne dogradnje, ukoliko se tokom njegove primjene pokaže potreba za određenim aneksima i promjenama.

Voditelj hrvatskog izaslanstva za granicne prijelaze Filip Vučak kazao je kako je Međudržavno vijeće zaključilo da se do kraja siječnja otvori granicni prijelaz kod Kostajnice, ali zbog nedostatka neophodne infrastrukture, samo za putnički promet, dok bi se potom zajednički radilo na stvaranju uvjeta i za robni promet u doglednoj budućnosti. Vučak je podsjetio na stajalište hrvatske strane da granicni prijelaz kod Kostajnice bude smješten na zajedničkoj lokaciji na području Hrvatske, između rijeka Une i Uncice.

Uz granicnu problematiku i infrastrukturne probleme iz te oblasti, Međudržavno vijeće na sjednici u utorak raspravljalo je i o provedbi dosadašnjih sporazuma, bilateralnim ugovorima čije je usaglašavanje u toku, te o situaciji u regiji.

U HRVATSKOJ VOĐENO 20.025 PREDMETA ZA OTKAZIVANJE STANARSKIH PRAVA

Na hrvatskim sudovima u periodu od 1991. do 1998. godine ukupno je bilo 20.025 predmeta za otkazivanje stanarskog prava, od čega je 18.567 riješeno presudama, piše Jutarnji list ne objavivši izvor ovih statističkih podataka.

Od toga, otkaz stanarskog prava zbog odsutnosti iz stana dulje od šest mjeseci dobilo je 14.752, a zbog neprijateljske djelatnosti 142 hrvatska građanina, dok su 3.722 predmeta riješena odlukama druge pravne osobe.

Prema podacima Jutarnjeg lista, 1.368 predmeta je u toku, 269 ih je u ponovljenom postupku, a 698 presuda doneseno je u odsutnosti.

Uz napomenu kako o zahtjevu OESS-a za vraćanjem stanarskog prava izbjeglicama iz Hrvatske, jer ono predstavlja određenu vrst vlasničkog prava, nitko od hrvatskih stručnjaka za ustavno pravo nije htio govoriti u novinama s obrazloženjem da "ne žele sudjelovati u javnoj raspravi s političkim prizvukom, list podsjeća da stavove identične OESS-u zastupaju i nevladine udruge u Hrvatskoj.

I. RACAN: VLADA CE USKORO PRED JAVNOST I MEĐUNARODNU ZAJEDNICU IZACI S CJELOVITIM RJEŠENJEM PROBLEMA STANARSKIH PRAVA

Hrvatski premijer Ivica Račan najavio je na redovitoj konferenciji za novinare da hrvatska Vlada razmatra i uskoro će pred međunarodnu zajednicu i domaću javnost izaci s jasnim stavom, odnosno cjelovitim odgovorom na zahtjeve za povratom stanarskih prava.

Račan je ponovio da stanarsko pravo više ne postoji u hrvatskom zakonodavstvu, da ono nije bilo vlasničko pravo i da je ono na područjima od posebne državne skrbi sada zamijenjeno institutom zaštićenog najmpromica koji nakon deset godina ima pravo na otkup stana. Takvo rješenje, kako je najavio Račan, Vlada razmatra da primjeni i na citavu Hrvatsku, kako bi na taj način dala doprinos povratku svih izbjeglih i prognanih.

-Istina je da je u jednom kratkom momentu zakon omogućavao da vlasnik stanarskog prava otkupi stan. Oni koji to nisu učinili, nemaju više pravo nakon što je taj rok istekao. To pravo mnogi nisu iskoristili zbog različitih razloga - precizirao je Račan odbivši komentirati pokušaje politizacije tog problema protiv interesa hrvatske države.

TIJEKOM POSLJEDNJE DVIJE GODINE VRATILO SE VIŠE OD 50.000 IZBJEGLICA

Uprava za prognanike, povratnike i izbjeglice Ministarstva za javne radove i graditeljstvo objavila je da su se tijekom posljednje dvije godine svojim kucama u Hrvatskoj vratilo 53.144 povratnika. U tom broju su i 28.282 Srbina koji su se vratili iz BiH, SRJ i hrvatskog Podunavlja.

Iz SRJ se od 1.sijecnja 2000. do 1. prosinca 2001. vratilo 24.956 hrvatskih gradana srpske nacionalnosti, iz BiH 2.515, a iz Podunavlja svojim kucama se vratilo 810 gradana.

U hrvatskom Podunavlju još 3.419 raseljene osobe ocekuju povratak svojim kucama.

A. Fracassetti: OHRABRUJU NAJAVE VLADE U VEZI STANARSKIH PRAVA

Glasnogovornik OESS-ove misije u Hrvatskoj Alessandro Fracassetti izjavio je u Novom listu da su ohrabrujuca posljednja nastojanja Vlade na nade riješenje za ljude sa nekadašnjim stanarskim pravom, jer ce to ohrabriti povratak.

To je bio Fracassettijev komentar na najavu premijera Ivica Racana da bi se stanarska prava izbjeglih Srba moglo riješiti primjenom odredbe po kojoj bi oni koji u stanu budu živjeli deset godina imali pravo na otkup stana.

Fracassetti je rekao da je prijedlog premijera Racana jedan od mogućih, ali da je važno da je Vlada pokazala dobru volju da pocne rješavati taj mnogostruki i zamršeni problem.

OESS-ova misija u Hrvatskoj je nadavno javno pokrenula problem povrata stanarskih prava izbjeglim Srbima što je u prvi mah naišlo na oštro protivljenje vladinih dužnosnika.

Ž. Puhovski: U OVOJ GODINI NAJVIŠE KRŠENJA LJUDSKIH PRAVA

Predsjednik Hrvatskog helsinškog odbora za ljudska prava Žarko Puhovski izjavio je na svečanosti povodom Međunarodnog dana ljudskih prava, da je ta organizacija u ovoj godini zabilježila oko 1.500 raznih slucajeva kršenja ljudskih prava, što je najviše do sada.

Puhovski je posebno istaknuo probleme s ljudima koji iz ocaja, zbog socijalnih i ekonomskih problema traže pomoc, te s povratkom izbjeglica i ostvarenjem njihovih vlasnickih ili prava na stanovanje na bivšim okupiranim podrucjima.

-Sve dok hrvatski državljani srpske nacionalnosti i dalje žive u kucama koje pripadaju Hrvatima, a Hrvati žive u srpskim kucama, nece biti moguće podići razinu ljudskih prava - upozorio je Puhovski.

Po njegovim rijecima, u Hrvatskoj još nisu ispunjene osnovne pretpostavke za prihvacanje međunarodnih standarda u zaštiti ljudskih prava, a postignute promjene napreduju vrlo polagano i teško podnosivo.

T. Aracic: U IZBJEGLICKE KAMPOVE NECE NITKO OD 140 TISUCA DOSELJENIKA U HRVATSKU

Predsjednik Zajednice udruga naseljenika Hrvatske Tomo Aracic, komentirajuci najave Vlade da ce do kraja 2002. godine sva imovina biti vracena izbjeglim Srbima, ustvrdio je u izjavi Vecernjem listu da nitko od 140 tisuca useljenih Hrvata nece prihvatiti smještaj u kolektivnim centrima.

-Sve se više cuju najave da ce nas ponovno poslati nakon isteka 2002. godine, odnosno roka za povrat srpske imovine, u kolektivni smještaj, logore za izbjeglice. Vecina nas se seljakala po takvim logorima i devastiranim kucama i po desetak puta, a na nove izbjeglicke kampove ne pristajemo. Ako je određen rok za povrat imovine Srbima, i nama treba rok za konacno rješavanje naših problema - precizirao je Aracic.

VLADA UPUTILA IZMJENE ZAKONA OD POSEBNE DRŽAVNE SKRBI U HITNU SABORSKU PROCEDURU

Hrvatska vlada uputila je u saborsku proceduru po hitnom postupku prijedlog izmjena Zakona o podrucjima od posebne državne skrbi kojima je, uz ostalo, predvidena mogućnost da naseljenik na to podrucje, nakon deset godina prebivanja, otkupi unajmljeni stan ili obiteljsku kucu po povoljnim uvjetima koja su vrijedila za stanarsko pravo.

Zakonom se ubrzava i povrat imovine fizickim osobama, tako da ce nadležno ministarstvo donijeti rješenje o vraćanju imovine u roku od šest mjeseci od stupanja zakona na snagu. Za povrat imovine Vlada ce morati izdvojiti 600 milijuna kuna koje ce se osigurati kreditom.

Uz to, predvideno je i uvođenje treće grupe podrucja od posebne državne skrbi koja iako nisu bila direktno pogodena ratnim zbivanjima zaostaju u razvoju.

Projekt se realizira uz potporu Misije OESS-a u Hrvatskoj

Bilten ureduju i za njegov sadržaj odgovaraju:

Novinska agencija SAFAX

Patriotske lige 30/III

Sarajevo, BiH

tel/fax: ++ 385 33 213 078

e-mail: mediaplan@mediaplan.ba

Novinska agencija STINA

Šetalište Bacvice 10

Split, Hrvatska

tel/fax: ++ 385 21 488 945

e-mail: stina@st.tel.hr

Bilten je dostupan na Internet stranicama: www.mediaplan.ba